

Mindre Meddelelser.

Foranstaltninger til at forhindre Landarbejderne i at forlade Landbruget søges, som bekendt, for Tiden iværksatte baade af Staterne og af private Godsejere i de forskellige Lande. Tidsskriftet har tidligere omtalt flere af disse Foranstaltninger, og her skal kort omtales et Forsøg, der er foretaget paa et stort spansk Gods, og om hvilket der foreligger en kort trykt Beretning, der blev uddelt ved den i Maj Maaned 1911 afholdte internationale Landbrugskongres i Madrid.

Det er Vicepræsidenten i det centrale spanske Landbrugs-selskab, Grev *de Montornés*, som paa sin Ejendom nær Valencia har indført en Ordning til Fremme af sine Arbejderes Velvære og gennemført et Andels-Lønningssystem, efter hvilket Funktionærerne og Arbejderne deltager i Ejendommens Udbytte i forskelligt Forhold, afpasset efter deres Stilling (saaledes som det i 1870'erne forsøgt paa Dragsholm paa Sjælland).

Ejendommen (Vallesa de Mandor) bestaar af 1000 ha Land (ca. 1800 Tdr.), hvoraf 120 ha er overrislet, 400 ha dyrkes med Vin, Oliven og Johannesbrødtræer, medens Resten er Pinjeskove. 70 Familier er knyttede til Ejendommen, som Lejere af Huse og Smaalodder, som Forpagtere af smaa Arealer eller som almindelige Daglejere, og med hver enkelt Familie er der oprettet en Kontrakt, som indeholder forskellige Bestemmelser til Gavn for Familien som saadan og Børnene. Disse skal saaledes sendes i Skole til deres fyldte 12. Aar, og Skoleundervisningen skal gaa forud for Børnenes Deltagelse i Markarbejder eller andet forefaldende Arbejde. Manden er forpligtet til at hjælpe med, naar Hjælp gøres nødvendig, f. Eks. i Tilfælde af Ildebrand; der er fastsat forskellige nyttige Bestemmelser med Hensyn til Jordens Behandling, Gødningsanvendelse o. s. v.

Paa Ejendommen har Ejeren bygget en Kirke, der altid er aaben, og 2 Skoler, den ene for Børn fra det 3. til det 6. Aar, den anden for ældre Børn. Skolegangen er tvungen til det fyldte 12. Aar, og Undervisningen omfatter foruden Fag som Læsning, Skrivning o. s. v. ogsaa saadanne Emner, for hvilke Børnene faar Brug ved deres fremtidige Virksomhed

ved Landbruget. Endvidere afholdes der Aftenundervisning to Gange om Ugen for Børn, der har forladt Skolen, for at de kan holde deres Kundskaber vedlige. For de voksne afholdes der til Stadighed Foredrag over nyttige og underholdende Emner. Der findes 2 Forsamlingssale, i den ene kan Arbejderne mødes til Samtale, Afgørelse af deres indbyrdes Forretninger o. s. v., i den anden findes der fremlagt Bøger, Blade og Tidsskrifter, Skrivemateriale o. s. v. Disse 2 Sale kan omdannes til Teater. Endvidere findes der paa Ejendommen og beregnet for Arbejderne Vaskehus, Kødudsalg, Bageri, Apotek, Urtekramhandel m. m.

Alle Markerne er indhegnede med Morbærtræer for at skaffe de nødvendige Blade til Opdræt af Silkeorme, ved hvilket Arbejderne kan faa en god ekstra Indtægt. Rundt om er der opstillet Bistader, hvis Honning overlades Arbejderne. Stadig anstilles der paa Ejendommen Forsøg med Dyrkning af Planter, nye Redskaber, Anvendelse af Gødning o. lign., og falder de heldig ud, skal Arbejderne drage Nytte af dem. Mere kostbare Maskiner stilles til deres Disposition enten mod en ringe aarlig Afgift eller mod en lille Betaling ved Brugen. Der findes 2 Bygninger, forsynede med det bedste og nyeste Inventar til Behandling af Druer og Oliven, endvidere Mejeri, Kvægstalde og Svinestier, i hvilke der findes udmærkede Avlsdyr — Køer af schweizisk Race, men fødte i Spanien, Svin af Yorkshire- og Berkshire-Racerne, indførte fra England, Suffolk og spanske Faar, spansk og udenlandsk Fjerkræ o. s. v. Der overlades Smaaforpagterne og Lejerne gode Avlsdyr til rimelige Priser og paa fordelagtige Afbetalingsvilkkaar.

Grev *de Montornés* meddeler i sin Pjece, at Resultatet af hans Bestræbelser for saaledes at knytte Arbejderne til Ejendommen har været meget vellykket. Ogsaa fra England, Frankrig og Tyskland hører man om, at store og rige Godsejere har foretaget lignende Foranstaltninger med afgjort Held. Men hvor tiltalende end slige Forholdsregler er, og hvor heldbringende de end kan være for det enkelte Gods og de til dette knyttede Arbejdere, vil de selvfølgelig altid kun kunne blive faa og spredte og ikke kunne faa nogen større Betydning for Løsningen af det vigtige og universelle Spørgsmaal, som Landdistrikternes Aflfolkning er.

Konsulentmødet i 1911.

Dette var ligesom tidligere delt i 2 Afdelinger. Sektionsmøder af Konsulenter og det almindelige Konsulentmøde.

Sektionsmøderne afholdtes Onsdagen d. 18. Oktober 1911 i *Wittmacks* Lokaler, Holmens Kanal 17, og var delt i 3 Afdelinger: Husdyrbrug under Ledelse af Statskonsulent *A. Appel*, Mejeribrug under Ledelse af Statskonsulent *A. P. Hansen* og Planteavl under Ledelse af Statskonsulent *K. Hansen*.

Det almindelige Konsulentmøde afholdtes samme Sted Dagen efter, Torsdagen den 19. Oktober 1911, og heri deltog:

Fra Landbrugsministeriet:

Landbrugsminister *Anders Nielsen*.

Departementschef *L. E. Wulff*.

Ekspeditionssekretær, cand. jur. *K. Valloë*.

Præsidenter i det kgl. danske Landhus-
holdningsselskab:

Lehnsgreve *Wedell*, der ledede Mødet.

Kammerherre *Bech*.

Professor *Westermann*.

Følgende Formænd for Fællesforeninger:

- Hofjægermester *Cederfeld de Simonsen*, Erholm og Søndergaard, Formand for de samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift.
- Statshingsteskuekommissær *N. Jensen*, Toustrup, Formand for Foreningen af jyske Landboforeninger.
- Lehnsgreve *Moltke*, Bregentved, Formand for De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift.
- Hofjægermester *A. Tesdorpf*, Formand for De samvirkende Landboforeninger i Maribo Amt.

Følgende Foreningsformænd:

- Gaardejer *Hans Andersen*, Højetoftegaard, Formand for Frederiksborg Amts Landboforening.
- Gaardejer *P. G. Christensen*, Baadstrup, Formand for Skanderborg Landboforening.
- Proprietær *L. J. Færch*, Rørbækgaard, Formand for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Aalborg Amt.
- Gaardejer *Hans Hansen*, Formand for Gl. Roskilde Amts Landboforening.
- Gaardejer *J. Haurballe*, Haurballegaard, Formand for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Fredericia-kredsen.
- Proprietær *M. S. Holm*, Madebjerggaard, Formand for Samsø Landboforening.
- Gaardejer *Hans Mortensen*, Solrød, Formand for Ramsø-Tune Herreders Landboforening.
- Gaardejer *H. P. Nielsen*, Bringstrup, Formand for Ringstedegnens Landboforening.
- Baron *Rosenkrantz-Charisius*, Formand for Foreningen for Danmarks Fjerkræavl.
- Jægermester *F. H. Skov*, Tybrind, Næstformand for De samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift.
- Gaardejer *P. Svendsen*, Egebjerg, Formand for Horsens Landbrugsforening.

Generalkonsul *Svenné*, Formand for Foreningen til Fjerkræavlens Fremme i Danmark.

Proprietær *Voetmann*, Ørndrup, Formand for Fælledsledelsen af Kvægavlsforeninger i Thisted Amt.

Endvidere som Indbudte:

Redaktør *A. Bing*.

Professor *B. Bøggild*.

Laboratoriebestyrer *Harald R. Christensen*.

Bestyrer *K. Dorph-Petersen*.

Mejerikonsulent *G. Ellbrecht*.

Cand. polyt. *K. Feilberg*.

Proprietær *Holm*, Eskjær.

Sekretær *A. P. Jensen*.

Sekretær *F. S. Jensen*.

Assistent *L. P. M. Larsen*.

Overassistent *H. P. Lunde*.

Sekretær *F. Mogensen*.

Direktør *Fr. Møller*.

Inspektør *Petersen Langmack*.

Professor, Dr. phil. *F. Kølpin Ravn*.

Regeringskonsulent *Rudolf Schou*.

Forpagter *Chr. Sonne*, Rosenlund.

Professor *V. Storch*.

Følgende Statskonsulenter:

Statskonsulent *J. Jensen*, København.

— *P. A. Mørkeberg*, Hellerup.

— *A. Appel*, Aarhus.

— Ritmester *Schwarz-Nielsen*, København.

— *Fr. Hansen*, Askov, Vejen.

— *K. Hansen*, Lyngby.

— *C. V. Birk*, Holte.

— *W. Riedel*, Aarhus.

— *N. Hørlyck*, Aarhus.

- Statskonsulent *N. Pedersen*, Struer.
 — *A. P. Hansen*, København.
 — *Th. Brask*, Fredericia.

Ligeledes deltog følgende Forsøgsledere
 og Assistenten:

- Forsøgsleder *N. A. Hansen*, Aarslev.
 — *L. Helweg*, København.
 — *E. Lindhard*, Tystofte.
 — *N. J. Nielsen*, Studsgaard.
 Assistent i Svineavl, Dyrslæge *N. Nissen-Petersen*, Aakirkeby.
 — *P. Gommesen*, Randers.
 — *K. N. Kristensen*, Korsagergaard, Brø-
 rup.
 — *Lindholm*, Skovgaard, Nysted.

Endvidere følgende Foreningskonsulenter:

- Landbrugskandidat *S. P. Petersen*, Aarhus, og
 Landbrugskandidat *L. Frederiksen*, Aarhus, samt
 Landbrugskandidat *M. K. Kristensen*, Skanderborg, Kon-
 sulenter for Foreningen af jyske Landboforeninger
 (Aarhus).
 Dyrslæge *M. E. Aug. Kjær*, Aarhus, Konsulent for de sam-
 virkende jyske Hesteavlsforeninger (Aarhus).
 Landbrugskandidat *H. B. Koch*, Odense.
 Landbrugskandidat *J. Otto Pedersen*, Allerup, Højby,
 Landbrugskandidat *A. M. Christensen*, Ejbygaard, Odense, og
 Landbrugskandidat *Aage Madsen-Mygdal*, Odense, Konsu-
 lenter for de samvirkende Landboforeninger i Fyns
 Stift (Odense).
 Landbrugskandidat *M. C. Dinesen*, Skyttegaard, Glams-
 bjerg, Konsulent for Bondestandens Landboforening
 (Kjøng, Glamsbjerg).
 Landbrugskandidat *O. H. Larsen*, Roskilde, Konsulent
 for de samvirkende Landboforeninger i Sjællands
 Stift (Stormgade 8, København).

Landbrugskandidat *H. P. Nielsen*, Roskilde, Konsulent for de samvirkende sjællandske Husmandsforeningers Planteavlsudvalg (Roskilde).

Landbrugskandidaterne *Chr. P. Skov* og *Trentemøller*, Nakskov, samt

H. A. B. Vestergaard, Abed, Konsulenter for de samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger (Pandeberg pr. Nykøbing F.).

Dyrlæge *J. Hegelund*, Bakkebo, Brørup, Konsulent for de samv. jyske Mejeriforeninger (Løvel, Viborg).

Landbrugslærer *N. C. Løje*, Tune, Taastrup, Konsulent for de samvirkende sjællandske Kontrollforeninger (Stormgade 8, København).

Landbrugskandidaterne *J. P. Fisker* og

H. Krygger-Larsen, Taastrup, Konsulenter for Københavns Amts, Gl. Roskilde Amts og Ramsø-Tune Herreders Landboforeninger (henholdsvis Kollekolle, Værløse, Nymølle, Hedehusene og Solrød, Haudrup).

Landbrugskandidat *Kofoed*, Frederiksberg, Konsulent i Planteavl for Køge og Omegns Landboforening.

Fhv. Proprietær *W. Saxtorph*, Hillerød, Husdyrbrugskonsulent for Frederiksborg Amts Landboforening (Højetoftlegaard, Uggeløse, Lyng).

Landbrugskandidat *A. P. Jacobsen*, Hillerød, Planteavlskonsulent for Frederiksborg Amts Planteavlsforening (Nyrupgaard pr. Kvistgaard).

Landbrugskandidat *M. Jensen*, Jyderup, Konsulent for Holbæk Amts økonomiske Selskab (Birkendegaard, Værsløv).

Landbrugskandidat *K. M. Jensen*, Holbæk, Konsulent for Holbæk Amts Landboforen. (Kundby, Svinninge) og Ods Herreds Landboforening (Nakke, Nykøbing S.).

Landbrugskandidat *Fr. Olsen*, Birkemosegaard, Gjørlev, Konsulent i Planteavl for Kallundborg Omegns og Løve Herreds Landboforening.

Landbrugskandidat *P. A. Andersen*, Tingslemark, Nykø-

- bing S., Konsulent i Planteavl for Holbæk Amts Landboforeninger (Kundby, Svinninge).
- Landbrugskandidat *Chr. Danielsen*, Nakke, Nykøbing S., Konsulent i Planteavl for Odsherreds Landbrugsforening (Nakke, Nykøbing S.).
- Fhv. Forpagter *J. Arnesen*, Slagelse, Konsulent for Sorø Amts landøkonomiske Selskab (Kruusesminde, Korsør).
- Landbrugskandidat *S. Poulsen*, Ringsted, Konsulent for Ringstedegnens Landboforening (Bringstrup, Ringsted).
- Statsdyrskuekommissær *J. M. Friis*, Lille Næstved, Næstved, Konsulent for de forenede Landboforeninger og Tyreholdsforeninger i Præstø Amt (Bregtved, Haslev).
- Hr. *Gejl Hansen*, Storehedinge, Konsulent i Planteavl for Landboforeningerne for Stevns, Fakse m. fl. Herreder (Vibede, Fakse).
- Landbrugskandidat *Damgaard-Lund*, Lundby St., Planteavlskonsulent for Landboforeningen af mindre Landbrugere i Præstø Amt (Lilbygaard, Mern).
- Landbrugskandidat *N. Jacobsen*, Stege, Konsulent for Møens Landboforening (Hjertehjerg, Stege).
- Gaardejer *C. Hjorth*, Gadeby, Rønne,
Løjtnant *H. Holm*, Rønne, og
Havebrugskandidat *O. Elberg*, Frydenlund, Rønne, Konsulenter for Bornholms landøkonomiske Forening.
- Landbrugskandidat *V. Petersen*, Landbogaard, Nysted, Konsulent for Østlollands Landboforening (Killerup, Sakskøbing).
- Landbrugskandidat *A. C. Duborg*, Rudkøbing, Konsulent for Langelands landøkonomiske Forening (Tjørnehjerggaard, Rudkøbing).
- Fhv. Proprietær *M. Helm*, Svendborg, Konsulent for Landboforeningen for Svendborg og Omegn (Lykkensprøve, Skaarup).
- Gaardejer *P. Henneberg*, Dollerupgaard, Lunderskov,

- Konsulent for Vejle Vesteregns Landboforening (Toft-høj, Gadbjerg).
- Landbrugskandidat *S. Sørensen*, Horsens, Konsulent for Horsens Landbrugforening (Egebjerg, Horsens).
- Landbrugskandidat *P. P. Hedegaard*, Brædstrup, Konsulent for Thyrsting-Vrads Herreders Landboforening (Haarup, Brædstrup).
- Hr. *N. J. Vester*, Laastrup, Skals, Konsulent i Husdyrbrug for Landboforeningen »Vesthimmerland« (Lille Restrup, Aalestrup).
- Landbrugskandidat *F. A. Skaaning*, Skanderborg, Konsulent for Skanderborg Landboforening (Baadstrup, Hylke).
- Landbrugskandidat *H. Thomsen*, Tranebjerg, Konsulent for Samsø Landboforening (Madebjerggaard, Tranebjerg).
- Landbrugskandidat *Kjerulf Pedersen*, Randers, Konsulent for Randers Amts Husholdningsselskab (Risagergaard, Randers).
- Hr. *N. E. Nyborg*, Tørring, Planteavlskonsulent for Tørring og Omegns Landboforening (Tørring).
- Landbrugskandidat *Th. Thomsen*, Planteavlskonsulent for Djurslands samvirkende Landboforeninger.
- Landbrugskandidat *P. Vesterby*, Viborg,
- Landbrugskandidat *M. Nielsen*, Viborg, og
- Dyrlæge *O. P. Pyndt*, Viborg, Konsulenter for Viborg Amts landøkonomiske Forening (Hald, Bækkelund).
- Landbrugskandidat *I. Bruun*, Skive, Konsulent for Salling Landboforening (Eskjær, Jebjerg).
- Landbrugskandidat *A. Pedersen*, Holstebro, Konsulent i Planteavl for Hjerm-Ginding Herreders Landboforening.
- Husejer *P. Stenbæk*, Nykøbing M., Konsulent for Morsø Landboforening (Tødsø, Nykøbing M.).
- Husejer *N. Pedersen*, Hedelund, Skern, Konsulent for Bølling-Nørre Herreders Landboforening (Skaarup, Skern).
- Fhv. Gaardejer *A. Jensen*, Skanderborg, Konsulent for

- Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Skanderborg Amt og en Del af Vejle Amt (Baadstrup, Hylke).
- Hr. *D. Westergaard*, Hørup, Jelling, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Vejle Amts nordre Del (Thyrsbæk, Vejle).
- Landbrugskandidat *Henriksen*, Dalbyover St., Planteavlskonsulent for Mariager og Omegns Landboforening (Mariager).
- Landbrugskandidat *K. V. Kristoffersen*, Grejsdalen, Vejle, Konsulent i Husdyrbrug og Planteavl for Vejle Amts Landboforening (Vejle).
- Landbrugskandidat *Holm*, Toustrup, Konsulent i Planteavl for Silkeborg m. fl. Landboforeninger, (Toustrup).
- Hr. *M. Olsen*, Dalsgaard Taulov, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Egnen mellem Fredericia, Kolding og Vejle (Haurballegaard, Taulov).
- Forstander *K. Bak*, Starupgaard, Malling, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Aarhus Amt (Malling).
- Landbrugskandidat *C. P. Lauridsen*, Hedeskovgaard, Lystrup, Planteavlskonsulent for Aarhus Amts landøkonomiske Selskab (Aarhus).
- Gaardejer *N. Pedersen*, Kathrinesminde, Spentrup, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavls- og Kontrolforeninger i Randers-Kredsen (Faarup).
- Landbrugskandidat *Calundan*, Hjørring, Planteavlskonsulent for Landboforeningerne »Hjørring Amt« og »Vendsyssel« (Eskjær, Tolne St.).
- Hr. *A. Nielsen Kroer*, Hørby, Hobro, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Aalborg Amt (Rørbækgaard, Døstrup).
- Gaardejer *K. M. Christensen*, Klastrup, Hjørring, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Hjørring Amt (Glumsholt, Sindal).
- Gaardejer *Ole Thøgersen*, Hurup, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Thisted Amt (Ondrup, Nykøbing M.).

- Landbrugskandidat *M. C. Jørgensen*, Ringkøbing, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Ringkøbing Amt (Aabjerggaard, Bækmarksbro).
- Landbrugskandidat *M. Gisselbæk*, Ringkøbing, Planteavlskonsulent for Ulfborg-Hind Herreders Landboforening (Lem, Lem St.).
- Landbrugskandidat *L. P. Jacobsen*, Varde, Konsulent i Planteavl, og
- Landbrugskandidat *N. Esbjerg*, Varde, Konsulent i Havebrug for Ribe Amts vestre Landboforeninger (Vejrs, Oksbøl).
- Hr. *Chr. Nyegaard*, Askov, Vejen, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Kolding-Kredsen (Askov, Vejen).
- Landbrugskandidat *Jes Nielsen*, Kolding, Konsulent i Planteavl for Kolding Herreds Landbrugsforening (Vissingsminde, Lunderskov).
- Hr. *W. A. Kock*, Vesterbrogade 89, København V, Konsulent for Foreningen for landøkonomisk Fjerkræavl (Willemoesgade 54, København).
- Hr. *L. N. Larsen*, Gjelsted, og
- Hr. *S. Calberg*, København, Konsulenter for Foreningen til Fjerkræavlens Fremme i Danmark (Skindergade 22, København).
- Lærer *N. M. R. Stenbæk*, Lindemarksdal, Tommerup, Konsulent for Foreningen for Danmarks Fjerkræavl (Assens).

Endelig deltog i Mødet:

- Sekretær i Landhusholdningsselskabet, Cand. polit. *H. Hertel*.
- Kasserer i Landhusholdningsselskabet, Landbrugskandidat *H. C. Larsen*.
- Fuldmægtig i Landhusholdningsselskabet, Justitsraad *H. Wulff*.
- samt som Stenograf Hr. Ingeniør *Felding*.

Den for Mødet vedlagte Dagsorden var saalydende:

1. Meddelelser fra Præsidiets.
  2. Meddelelser om de paa Sektionsmøderne førte Forhandlinger.
  3. Konsulentvirksomheden og dens Fremtid. Indledes af Hr. Kammerherre *Carl Bech*.
  4. Landbrugslitteraturens Benyttelse. Indledes af Hr. Bibliotekar *Raphael Meyer*.
  5. Eventuelt: Sager udenfor Dagsordenen.
-

1. Meddelelser fra Præsidiets.

Præsidenten (Lehns greve *Wedell*), som ledede Mødet, aabnede det med følgende Udtalelse:

Mine Herrer! Paa Præsidiets Vegne har jeg den Ære at aabne det 23. almindelige Konsulentmøde. Jeg skal tillade mig at byde Deres Ekscellence saa vel som D'Hrr. fra Ministeriet, Departementschef *Wulff* og Ekspeditionssekretær *Valløe*, og øvrige Gæster og her tilstedeværende Konsulenter hjertelig Velkommen.

Der er, siden vi sidst var samlede her, sket to Dødsfald, som begge er meget beklagelige; jeg nævner først Veterinærkonsulent *J. Arup*, som jo for faa Dage siden er afgaaet ved Døden. Han blev ansat som Veterinærkonsulent i England i 1889 og blev derefter forflyttet til *Hamburg*. Begge Steder har han udført et ganske overordentlig dygtigt Arbejde, som har været højst fortjenstfuldt for vort Landbrug. Den Aarvaagenhed, Omhu og Indsigt, han har vist i de Sager, han havde med at gøre, er kommet vort Landbrug overordentlig til Nytte. Han var Gæst her ved vort sidste Konsulentmøde, og vi har jo ofte her haft Lejlighed til at høre Konsulent *Arups* vægtige Indlæg, navnlig angaaende Kreatur- og Kødeksporten, og hans Ord blev altid hørt med den største Interesse og Opmærksomhed. Det var med dyb Beklagelse, vi erfarede hans Død, og vi skylder denne Mand Tak for den Virksomhed, han har udfoldet.

Endvidere er afgaaet ved Døden Forsøgsleder *A. J. Hansen*, *Tylstrup*. Han var en Mand, som ganske vist ikke var Konsulent, men hvis Virksomhed dog saa absolut gik i konsultatorisk Retning, at han stod Konsulenterne

meget nær. Hr. Hansen var en bramfri, tilforladelig og elskværdig Mand, som alle med Glæde henvendte sig til om Raad i plantekulturel Henseende. Begge disse Mænd vil blive stærkt savnede i det danske Landbrug. Ære være deres Minde! (Forsamlingen sluttede sig til disse Mindeord ved at rejse sig.)

Mellem Foreningskonsulenterne er der sket forskellige Omskiftelser som sædvanligt. Paa Finanslovforslaget for 1912—13 er der ikke som sædvanligt opført noget Beløb til Afholdelse af Konsulentmøder. Man maa jo deraf slutte, at der ikke for Fremtiden vil blive bevilget noget dertil, og dermed slutter saa formentlig Konsulentmøderne. Disse Konsulentmøder begyndte i Begyndelsen af Halvfemserne med Møder udelukkende af Statskonsulenter; men derefter, fra 1894 til nu, har der været afholdt 22 Konsulentmøder, hvor saavel Statens som Foreningernes Konsulenter har været tilstede. Disse Konsulentmøder har jo ganske sikkert haft en ganske overordentlig stor Betydning, idet der ikke blot er blevet afholdt særdeles vægtige og udmærkede Foredrag med efterfølgende Diskussion ved disse Lejligheder, men de har ogsaa givet Anledning til, at der har fundet et Samvær Sted mellem Konsulenterne, hvor man har kunnet gøre Bekendtskab med hinanden og udveksle Meninger; og det maa man jo ganske sikkert tillægge en meget stor Betydning. Jeg føler mig forvisset om, at i Aarenes Løb vil mange af D'Hrr.s Tanke vende tilbage til Konsulentmøderne som en Tid, hvorfra man kan hente behagelige Minder og megen Viden om forskellige Ting. Jeg skal derefter kun meddele, at de sædvanlige Rejsepenge vil blive uddelt her af Kasserer Larsen under Frokostpaven, og at der ikke vil finde noget Opraab af Navnene Sted, da Pengeudbetalingen jo giver tilstrækkelig Kontrol m. H. t. de mødepligtige Konsulenters Tilstedeværelse. Jeg skal endnu blot bemærke, at der vil blive givet et kortfattet Referat af Forhandlingerne til Ritzaus Bureau, hvorfor det ikke er tilladt at referere andetsteds fra Mødet her.

2. Meddelelser om de paa Sektionsmøderne førte Forhandlinger.

A. Husdyrbrugssektionen.

Husdyrlovens Revision. Statskonsulent *Appel*:

Som Leder af Sektionsmødet for Husdyrbrug og Husdyravl skal jeg tillade mig overfor denne repræsentative Forsamling at give en kort Meddelelse om Mødets Indhold og om dets Gang og Forhandlinger. Mødet havde stor Tilslutning; der var vel ca. 100 Deltagere til Stede.

Vi havde kun én Sag paa Dagsordenen, en Sag, som ogsaa var fremme i Fjor, men som stadig og ikke mindst nu er brændende; det var Husdyrlovens Revision. Naar den atter kom frem i Aar, var det som sagt, fordi nu staar jo en Løsning af denne Sag paa Dagsordenen, og fordi der fra en hel Række Foreningskonsulenter var fremkommet Opfordring til Sektionslederen om at fremskaffe et Grundlag for en Drøftelse af, i hvilke Retninger man kunde ønske Husdyrloven ændret. Jeg skal kortelig fremdrage Hovedpunkterne i dette Grundlag, som jeg saaledes havde fremskaffet, og i den sig dertil knyttende Forhandling.

Det var selvfølgelig ikke vor Opgave at drøfte Enkeltheder og fremsætte Forslag om Tilskudets Størrelse her og dér, men kun vor Opgave at drøfte, hvad man med en eventuel Reduktion for Øje maatte ønske i Retning af Ændringer, saa det blev muligt selv med et mindre Tilskud dog at kunne udrette noget dygtigt og godt og maaske paa visse Omraader et bedre Arbejde til Husdyravlens Fremme end hidtil. Jeg skal samle det i 4 Hovedgrupper, hvoraf den første vedrører

L a n d b o f o r e n i n g s d y r s k u e r n e. Her var der fra alle Sider Enighed om, at man maatte søge Antallet af de smaa, aarlige Landboforeningsdyrskuer indskrænket til Fordel for Afholdelsen af større Skuer, hvor flere

Landboforeninger slog sig sammen om Afholdelsen af et saadant, idet man derved vilde vinde et fyldigere og bedre Materiale og en bedre Retledning for Avlen. De smaa Skuer frembyder mange Gange kun lidt af Betydning for Avlens Fremme, hvorimod de for den lokale Egn kan have en opdragende Betydning og medføre, at flere drages ind i det Arbejde, som vi søger fremmet gennem Dyrskuevirksomheden. Man var enig om, at man skulde søge at fremme Overgangen til Afholdelse af saadanne Fællesskuer ved at stille disse gunstigere overfor det Tilskud, der kunde faas fra Staten. Der er jo Tale om, at det hidtilværende Tilskud fra Staten, som har været lige stort med det, Landboforeningerne selv udredede, skulde gaa ned til Halvdelen. Man mente, at man ved at lade saadanne Skuer af flere Landboforeninger i Fællesskab beholde et Tilskud af lignende Størrelse vilde skabe en Opmuntring til i saa stor Udstrækning som mulig at gaa over til det. Alle var enige deri. Kun fra Bornholm og Møen blev der gjort gældende, at da man dér kun havde én Forening, vilde man ikke kunne drage Nytte af en saadan Bestemmelse, der gav større Tilskud til Dyrskuer, afholdt af flere Foreninger. Men dertil vil der jo let kunne tages Hensyn paa rette Sted.

Det næste Punkt, der var Spørgsmaal om, var, hvorvidt det er betimeligt, at *S t a t e n s T i l s k u d t i l P r æ m i e r i n g u n d d r a g e s v i s s e G r u p p e r*, saaledes de 2—3-aarige Hingste — der er Præcedens for, at noget saadant allerede er Tilfældet i enkelte Foreninger — samt Goldhopper og Samlinger af Kvæg, og at man lagde særlig Vægt paa Præmiering af »Familiegrupper« som et bedre Udtryk for Dyrenes Nedarvningsevne.

Der ytrede sig enkelte Betæneligheder i Anledning af dette, at Samlinger fremtidig ikke skulde kunne faa Tilskud af Staten, idet man med Rette gjorde gældende, at Samlingerne mange Steder var en Pryd for vedkommende Skuer. Men man erkendte alligevel, at i Principet var Forslaget om at favorisere Familiegrupperne rigtigt, og

at det jo stod Landboforeningerne frit at præmiere Samlinger fremdeles ved Hjælp af egne Midler. Savnet af Statens Tilskud til Præmiering af Samlinger vilde iøvrigt føles ret forskelligt paa de forskellige Pladser. Der blev gjort gældende, at naar man skulde unddrage 2-Aars Hingstene fra Statstilskud til Præmiering, maatte et lignende Forhold anvendes overfor Tyre af yngste Hold, fra 1—1½ Aar. Der blev ogsaa fra en anden Side fremhævet det ønskelige i, om Forholdene kunde blive lagt saaledes tilrette i den nye Lov, at Landboforeninger, der kun holdt Dyrskuer hvert andet Aar, kunde faa det dobbelte Beløb eller som hidtil Halvdelen. Der ytrede sig almindelig Tilfredshed med Tanken om, at det kunde blive muligt for Fremtiden, at Landboforeningerne kunde faa friere Raadighed over de Beløb til Husdyravlens Fremme, som stilles til Raadighed af Staten, saaledes at en Landboforening, der et enkelt Aar ikke fandt det betimeligt at holde Dyrskue, alligevel kunde modtage et Tilskud af Staten til Fremme af Husdyravlen paa et eller andet Omraade, f. Eks. til Undersøgelse af enkelte fremragende Besætninger.

Der var i det Grundlag, jeg havde bragt tilveje, foreslaaet, at Staten skulde, efter en vis Tids Forløb, kræve, at alt Malkekæg skal møde med Oplysning om Ydelsen, idet Ydelsen af Mælk og Smør, naar Talen er om Malkekvæg, er en saa betydelig og afgørende Faktor, at Staten ikke skal blive ved at give Penge til Præmiering af Avlsdyr, om hvilke man ikke véd noget m. H. t. deres Egenskaber i saa Henseende. Endelig vedrørende Fordringerne til Oplysninger om Avlsdyrenes Afstamning og Fødselstid mente man, at der maatte foreligge bestemte, virkelig positive Oplysninger, og man skulde ikke kunne nøjes med det Udtryk, vi har i den nugældende Lov, nemlig at man fortrinnsvis vil tage Hensyn til Dyr, der er forsynede med gode og paalidelige Oplysninger om Afstamningen.

Jeg skal saa gaa over til Statsdyrskuerne og begynde med Hingstene. I Grundlaget for Forhand-

lingen var der gjort gældende, at Individspræmieringen bør knyttes til Statskaaringer for 3—5-aarige Hingste, en Statskaaring, der skal henlægges til Foraars-tiden, og at der skulde kunne ydes Individspræmier til et Udvalg af de kaarede Dyr, ikke en Udhøkring i mange smaa Beløb til alt, hvad der mødte, men en klækkelig Præmie til de Dyr, der virkelig fortjener det. Ved at gaa over til en saadan Ordning og altsaa tage Præmieringen af de yngre Dyr paa Statsskuerne op paa en anden Tid vil man naa, at Valget og Vejledningen overfor Avlsdyrenes Benyttelse falder før Bedækningstiden. Man vil tillige undgaa, at man to Gange maa præparere Dyrene til Fremstilling. Der er jo noget meget tiltalende i denne Tanke. Kaaringerne er jo vokset frem ad naturlig Vej uden Støtte; de har vundet Hævd i Befolkningen, men modtager intet Tilskud; tværtimod, man finder sig udmærket i at maatte yde noget for at kunne komme i Betragtning ved en saadan Lejlighed. Det vil da synes ganske naturligt, at saadanne Kaaringer for Fremtiden absorberer de 3-, 4- og 5-aarige Hingste.

Vedrørende Afkomspræmieringen har det været et Ledemotiv i det fremsatte Grundlag vedrørende denne, at denne Præmiering tværtimod at skulle forringes i Værdi skulde faa større Betydning ved, at man lagde Forholdene saaledes tilrette, at navnlig de ældre Avlsdyr blev underkastede en grundigere Prøve m. H. t. Afkommet, idet der stillede større Fordringer m. H. t. det fremstillede Afkoms Antal, og at Mødrene ledsagede det, saa man derved virkelig kunde opnaa, hvad man ikke altid kan, som det nu foregaar, en velbegrundet Dom over vedkommende Avlsdyr. Der var almindelig Tilslutning ogsaa fra Øernes Side til Tanken om at gaa til en saadan Kaaring. Der var ganske vist fremsat Betæneligheder overfor Aars-tiden, overfor det uheldige i at holde Køreprøver paa den Tid; men den Slags Ting kommer man vel over.

For Tyrenes Vedkommende paa Statsskuerne maatte man bibeholde en Individspræmiering af de unge

Tyre fra 3—5 Aar, idet man ansaa det for heldigt ogsaa her ved denne Bedømmelse af de unge Tyre at kunne klargøre, dokumentere Forskellen i Godheden i klingende Mønt og ikke gaa over til det, som der ogsaa har været Tale om, at der skulde tildeles de vedkommende Dyr Mødepenge; thi i Tilfælde af, at noget saadant blev iværksat, kunde det tænkes, at en ret ordinær Tyr, der havde været opstaldet langt borte fra Skuet, saa at Omkostningerne ved at lade den møde var store, maatte faa et meget betydeligt Tilskud i Forhold til dens Værdi som Avlsdyr. Dette er kun lidet formaalstjenlig, naar der er Tale om at faa de Dyr frem, der særlig fortjener det, fordi det er gode Dyr. Ogsaa her maatte man selvfølgelig forlange efter en vis Tids Forløb, at Papirerne var i Orden, og at Afstamningen var bilagt med Oplysninger om Ydelsen. For Afkomspræmieringens Vedkommende skal jeg indskrænke mig til at bemærke, at der blev gjort den samme Betragtning gældende, som jeg omtalte ved Hingstene, at den senere Afkomspræmiering maatte hvile paa et saa bredt og fyldigt Grundlag som vel muligt. Under Behandlingen af dette Afsnit blev der ogsaa gjort gældende fra enkelte Sider — eller udtalt Ønsket om, maa jeg hellere sige —, at der ogsaa i den kommende Lov, som Tilfældet har været i denne, blev optaget en Bestemmelse om, at den største Del af det Skuekredsen tildelte Beløb bør ydes som Præmie for Afkom.

Jeg skal dernæst meddele, at under Forhandlingen om dette Afsnit viste der sig blandt de Tilstedeværende at være enkelte Talsmænd for Tanken om, at Statsdyrskueinstitutionen, saaledes som den bestaar og har virket siden dens Indførelse, ændres saaledes, at Statsskuerne gaar over til og forvaltes af de provinsielle Fællesforeninger, idet man formodede, at der ad denne Vej vilde vindes baade i Nyttevirkning og derved, at man kunde faa mere ud af det samme Pengebeløb, idet man mente sig berettiget til at gøre gældende, at den nuværende Administration ikke var billig; ej heller var alle de nuværende Kom-

missioner paa Højde med de Krav, man maatte stille for at faa den rette Fremgang i Tingene. Dette blev hævdet baade fra Øboernes og fra Jydernes Side. Man var dog ikke blind for, at det for Jylland vilde have større Vanskelighed at gøre en saadan Overgang, idet man ikke dér som paa Øerne vilde kunne samle det hele paa ét Skue, men ogsaa fremtidig maatte have flere Skuer, selv om de gik over til en saadan ændret Form. Endelig blev det fra en enkelt Side fremhævet som meget ønskeligt, at de unge Tyre i en Alder fra 3—5 Aar kun skulde være pligtige til at møde paa Statsskuerne én Gang i denne Periode, idet man gik ud fra, at det var tilstrækkeligt, og at Omkostningerne ved at føre Tyren frem aarlig ganske vilde sluge den Præmie, man kunde faa.

Jeg skal derefter gaa til det 3die Punkt, vedrørende **Avlsforeninger**. I det fremskaffede Grundlag for en Forhandling om en fremtidig Ordning af Forholdene vedrørende Avlsforeninger var der udtalt Ønskeligheden af, at Medlemsantallet for de forskellige Foreninger fastsattes for hver Art for sig, og at der ikke fastsattes et bestemt Medlemsantal for de forskellige Foreninger, der virker for de forskellige Arter af Husdyr. Herom var alle enige.

Vedrørende Tilskudet til Hingste i Hesteavlsforeninger var der i Grundlaget for Forhandlingen fremsat den Tanke, at Tilskudet skulde ydes som hidtil til et bestemt Dyr i Forhold til Købesummen, udbetalt paa et vist Aaremaal med Fastsættelse eventuelt af et vist Maksimumsbeløb. Som Betingelse for, at Ejeren af en saadan Hingst skulde kunne oppebære Statstilskud til Foreningens Virksomhed, maatte det kræves, at Hingsten hvert Aar maatte være kaaret ved Statshingstekaaringen eller have opnaaet mindst 3die Afkomspræmie. Man var imod eller syntes mindre godt om en Nivellering af dette Statstilskud saaledes, at alle kæmmedes over samme Kam, og alle Foreninger fik lige store Tilskud. Under Forhandlingen om dette Punkt blev det udtalt af Statskonsulenten i den

lettere Hesteavl, at han frygtede for, at man ved en saadan Ordning kunde komme til at favorisere Jyderne. Det tror jeg nu ikke, der bliver Tale om. Skulde det for en enkelt Gang ske, at man her skulde afvige fra Reglen, kan jeg slet ikke se, at der skulde være nogen Ulykke i det. Det gjordes gældende, sikkert med fuld Føje, fra et enkelt Medlem, at der overfor Bestemmelserne om Tildeling af Statstilskud til Hesteavlsforeninger ogsaa burde tages Hensyn til den vedkommende Hingsts Frugtbarhed, altsaa til Frugtbarhedsforholdet. Endelig blev det fremhævet klart og tydeligt fra Bornholm fra en Repræsentant — saaledes forstod jeg det — fra de derværende Hesteavlsforeninger, at man derovre hellere frafaldt Ønsket om Tilskud til Hesteavlsforeninger, naar man saa kunde undgaa en Afkortning af Beløbet til Statshingsteskuerne.

Vedrørende Kvægavlsforeningerne og deres Forhold i den kommende Lov var det en Tanke, der gjorde sig gældende i alle de Udtalelser, der faldt paa Mødet, at Forholdet maatte lægges saaledes tilrette, at man i højeste Grad begunstigede og fremmede et Samarbejde mellem de to Foreninger, hvis Formaal er Kvægavlens og Kvægbrugets Fremme, nemlig Kvægavlsforeningerne og Kontrolforeningerne. Der var i Grundlaget, som var fremskaffet, fremsat Tanken om, at kombinerede Kvægavls- og Kontrolforeninger med 90 Procent kontrolerede Køer skulde have et betydeligt større Tilskud end almindelige Kvægavlsforeninger. Man anerkendte Ledemotivet i en saadan Bestemmelse, men man foretrak dog, som det syntes, at der ændredes noget heri, og at der f. Eks. kom til at staa, at Statstilskudet bør være større til Kvægavlsforeninger, hvor en nærmere fastsat Procentdel af Medlemmerne tillige er Medlemmer af en Kontrolforening (eller hvor Foreningen har et vist Procentantal kaarede Køer), og et mindre Tilskud til Foreninger, der ikke opfylder disse Betingelser. Det gjorde man ud fra den Begrundelse, som vistnok ogsaa var rigtig, at Bestem-

melsen om kombinerede Kvægavls- og Kontrolforeninger kunde i nogen Maade bidrage til at udelukke saadanne, der paa Grund af private Tyrehold ikke var Medlem af nogen Kvægavlsforening. Et godt privat Tyrehold skulde saaledes ikke være nogen Anstødssten for, at vedkommende kunde være Medlem af en Kontrolforening. Fra en anden Side gaves der Tanken det Udtryk, at til kombinerede Kvægavls- og Kontrolforeninger og Kvægavlsforeninger, som har mindst 90 Procent af Moderdyrene kontrollerede og iøvrigt fører omhyggelige Optegnelser om Dyrenes Ydelse, Afstamning og Avl, kan der ydes et betydeligt større Tilskud. Man vil se, at det er lidt andre Ord, her er nævnt; de dækker ikke heller ganske over det samme. Men Ledemotivet har været, at vi maa fremme Dannelsen af saadanne Foreninger, der paa fyldeste og bedste Maade kan løse Opgaven. Der var Talsmænd for, at man som Betingelse for Tilskud til saadanne Foreninger, som havde et betydeligt Antal kaarede Køer, stillede, at der føres aarlige Optegnelser om Køerne i Foreningerne og det tillagte Afkom efter Foreningstyren, og at der aarlig indsamles og bogføres alle foreliggende kontrollerede Oplysninger om Ydelse af Afkom og Moderdyr, og endelig at de enkelte Foreninger bør for Fremtiden være Medlemmer af en Fællesledelse. Det skulde de være i deres egen velforstaaede Interesse; de trænger saavist adskillige Steder, hvor de har enkeltstaaende Foreninger, til at komme ind under Samarbejdets fastere og bedre Former. Vedrørende den hidtil lovbeftalede Kaaring af Køer i Kvægavlsforeningerne og vedrørende Syningen i Hjemmet lød de fremkomne Udtalelser paa, at dette kunde man frafalde, og der blev ogsaa fra en tilstedeværende Veterinær udtalt dette, at en Dyrlægeundersøgelse af Tyren 2 Gange aarlig — vel at mærke som Foreningsopgave — var overflødig, idet det gjordes gældende, og sikkert med fuld Ret, at Avlsforeningerne er saa interesserede i at passe paa deres Dyrs Sundhedstilstand, at de nok selv ad privat Vej sørger for at faa den Ting bragt i

den bedste Orden. Det var foreslaaet, at man skulde sætte »3die Præmie« som Minimum af Kvalifikation for Tyrene til at faa Statstilskud. Der var flere, der talte for, at man ikke skulde have dette bestemte Udtryk, men skulde nøjes med at bruge Udtrykket »Pengepræmie«. Der var ganske vist langt flere, der tav angaaende dette Spørgsmaal, og dersom det var Udtryk for, at man samtykkede i Udtrykket »3die Præmie«, var der Flertal derfor.

— Jeg er nu straks færdig; det tager maaske lidt længere Tid, end jeg egentlig har Lov til at bruge, men jeg forudsætter alligevel, at dette er en vigtig Sag, og jeg antager ogsaa, at man fra Landbrugsministeriets Side ikke har noget imod, at vi her paa dette Sted faar Lejlighed til rent sagligt at begrunde vort Standpunkt i den Henseende.

Jeg kommer saa til den 4de Gruppe: »Andre Foranstaltninger til Husdyravlens Fremme«. Der er saadan en Sag som Kontrolforeningssagen. Alle, ogsaa i det høje Folketing, er jo enige om, at disse Kontrolforeninger er ganske fortrinlige Indretninger, og at dem maa vi fremfor alt ikke røre ved. Jeg er ganske enig med de høje Herrer i saa Henseende, og det er vi alle. Vi ønsker disse Foreninger alt muligt godt, og at de kan faa saa stort et Tilskud som muligt. Men vi mener fra sagkyndig Side, at det bør stilles som Betingelse for Statstilskud til Kontrolforeninger fremtidig, at de sørger for at skaffe tilveje et Korrektiv til det Arbejde, de har udført hidtil, at de skal indberette aarlig, hvor meget Mælk de har haft efter Indvejning, det er: leveret til Mejeriet, forbrugt i Husholdningen og til Kalve og Grise. En saadan Bestemmelse vilde være i alles Interesse; den vilde øge Tilliden til Kontrolforeningernes Virksomhed ikke blot blandt dem, som allerede er med i denne Virksomhed, men ikke mindst vilde den stække Kritiken, ja være en Gift for den Kritik, der nu rettes mod Kontrolforeningerne af de mange, som endnu staar udenfor.

Jeg kommer derefter til ganske kort at omtale Svineavlens. Hvad der er udrettet paa dette Omraade i de senere Aar med de Midler, der har staaet til Raadighed efter Loven, er ikke lidt; og det anerkendes fra alle Sider, at Bestræbelserne for at fremme en rationel Svineavl, der jo spiller en vældig Rolle i Landbruget som Indtægtskilde, har været ledede med Held, og at de Baner, Arbejdet hidtil er bragt ind paa, har været rigtige og har vist sig at kunne føre os nærmere mod det stillede Maal. Det maa maaske være mig tilladt som Tolk for Delta-gerne i Mødet at udtale dette, at man i det store hele nærede Bekymring for, at man ved at beskære Bevillingerne til Svineavlens Fremme skulde svække det Arbejde, der allerede var saa godt begyndt; man ønskede, at man kunde bibeholde Tilskudet til Svineavlscentre og Svineavlsforeningerne, at man ikke skulde lade Statstilskudet være betinget af, hvorvidt andre Institutioner maatte finde deres Regning ved at yde Tilskud, og at Overledelsen af hele denne Sag ikke maatte, om jeg saa maa sige, fratages de Kræfter, som nu i Øjeblikket sidder inde med den. Det kunde i alt Fald have sine Vanskeligheder og sine Ulemper, om noget saadant skulde blive Tilfældet. Det vilde være heldigt og i god Samklang med den Maade, hvorpaa Staten støtter Bestræbelserne for at fremme et rentabelt Kvægbrug, at der i en kommende Lov blev givet Lejlighed til at yde Tilskud til de saakaldte Forsøgsstationer for Svin, disse Stationer, hvor Avlsmaterialet fra de forskellige Avlscentre skal staa sin Prøve, hvor der altsaa udøves en lignende Kontrolvirksomhed som i Kontrolforeningerne overfor Kvægavlsarbejdet, saa at Avlen paa en Maade underbygges ved de Resultater, som kommer frem paa disse Forsøgsgaarde. Det er meget muligt, meget rimeligt, at Tilsynsarbejdet med Svineavlens Ledelse fremtidig kan ordnes ad andre, mere praktiske Veje og maaske paa en mere økonomisk Maade, end Tilfældet har været til Dato. De Beløb, der er givne fra

Statens Side til Støtte for Svineavl, er jo i Forhold til den Rolle, Svineholdet spiller som Indtægtskilde for Landbruget, ikke store, sammenlignet med, hvad der ydes til andre Grene af Landbruget.

Tilskudet til Lønning af Foreningskonsulenter i Husdyrbrug bør formentlig ogsaa kunne anvendes til disses lønnede Medhjælp; jeg skal ikke komme nærmere ind paa en Motivering heraf.

Endelig har jeg tilbage med et Par Ord at omtale saadanne Foranstaltninger til Husdyravlens Fremme, der ikke falder ind under noget af de øvrige Punkter. Der er dér, som man vil vide, hidtil stillet et Beløb til Landbrugsministerens Raadighed, nemlig 40,000 Kr. til en friere Anvendelse til Fremme af Husdyravlen. Jeg skulde mene, at det var et almindeligt Ønske, at Forholdene kunde stille sig saaledes, at et Beløb af lignende Størrelse ogsaa i Fremtiden maa kunne stilles til Landbrugsministerens Raadighed til dermed at støtte, hvad der til enhver given Tid maatte fremtræde som særlig ønskelige Foranstaltninger til Fremme af vedkommende Avl. Det er 40,000 Kr., der nu ordentligvis vil være at anvende, og for saa vidt et lignende Beløb skulde blive stillet til Raadighed, hvad vi alle haaber, vil jeg tillade mig at nævne, at det blev anset for ønskeligt, om deraf kunde anvendes 10,000 Kr. til Fremme af Hesteavl efter Indstilling af de provinssielle Hovedorganisationer og 10,000 Kr. til Fremme af Kvægavl; og her vilde der navnlig være Grund til at støtte et saadant Arbejde, som allerede er paabegyndt, og som vi maa ønske fortsat og uddybet, nemlig Afkomsundersøgelser, hvorved vi kan komme til Klarhed over de forskellige Avlsdyrs Egenskaber m. H. t. Nedarvning af Mælkenes Fedme og alle den Slags Forhold. Endelig under dette Punkt vilde ogsaa komme et Beløb til Fremme af Faareavl, 5000 Kr., og til fri Anvendelse i Svineavl et Beløb af 5000 Kr., ligesom man ogsaa sikkert vil vise sig velvillig og forstaaende overfor de Krav, der er kommet frem i det sidste Aar om at give G e d e h o l d e t en Haands-

rækning. Det er en Kendsgerning, at Gedeavlen er meget lidt rationel i Øjeblikket, og der er heller ikke ret mange, der hidtil har brudt sig noget om den. Men det er ganske sikkert, at for mange smaa Hjem, der har Vanskelighed ved at skaffe sig god Mælk til deres Husholdning ad anden Vej, har Geden vist sig at være et ganske fortrinligt Dyr. Og Geden er jo i andre Kulturlande Genstand for Støtte. Ligeledes vil det formentlig være paa sin Plads paa samme Konto at kunne yde *Fjerkræavlen* Støtte. Naar jeg tager den sidst, er det ikke, fordi jeg anser den for den mindst betydningsfulde — det skulde jeg vel vogte mig for. Det kunde være meget ønskeligt, om der blev givet Tilskud til Oprettelsen af Avlscentre for Fjerkræ og til Præmiering af hele vellede Hønsehold.

Hermed har jeg søgt, saa godt det staar i min Magt, at give en kort, og jeg haaber klar, Fremstilling af de Tanker, der gav sig Udtryk paa Mødet.

B. Planteavlssektionen.

Statskonsulent *K. Hansen*: Min Kollega, som nu forlod Talerstolen, erkendte i sin Tales Løb, at han overskred den tilladelige Grænse med Hensyn til Tiden. Jeg tror at kunne stille i Udsigt, at jeg kan holde mig et Stykke inden for den tilladelige Grænse, idet de Forhandlinger, som førtes i Planteavlssektionen, langt fra havde den almindelige Interesse som det store, betydningsfulde Spørgsmaal angaaende Husdyrbruget, som Statskonsulent Appel har gjort Rede for. Det var i langt højere Grad Forhandlinger, der særlig tog Sigte paa den tekniske Side af Arbejdets Udførelse inden for Planteavlsvirksomheden. Planteavlssektionsmødet var i øvrigt som sædvanlig godt besøgt — 60 à 70 Deltagere — og strakte sig over Tiden fra 1 til 5. Jeg skal bemærke, at der blandt Mødets Deltagere var ikke faa Repræsentanter

ogsaa for Husdyrbruget; jeg ser deri et Vidnesbyrd om, at de forskellige Specialister føler nogen Trang til at følge hinandens Arbejde, noget, vi for øvrigt ser Udtryk for ved hvert Aars Sektionsmøder.

Den første Sag paa Dagsordenen var:

»Samarbejde mellem Maskinprøverne
og Planteavlens«

og indledes af Statskonsulenten i Maskinbrug, C. V. Birk. Hr. Birk gjorde opmærksom paa som Motivering for, at dette Emne behandledes under Planteavlsmødet, at Flertallet af Landbrugsredskaber og Maskiner jo benyttes i Plantedyrkningens Tjeneste paa en eller anden Maade. For at erholde de bedst mulige Redskaber til Jordens Dyrkning, Afgrødens Behandling o. s. v. var et nært Samarbejde mellem dem, som frembringer Maskinerne, og dem, der bruger dem, i høj Grad ønskeligt, og navnlig tidligere, medens Forholdene var mere primitive, bestod der i den Retning, som Hr. Birk betonedede, et nært Samkvem mellem Landmændene og Smedene. Efterhaanden som Tilvirkningen af Redskaber og Maskiner havde antaget industrielle Former, var der naturligvis indtraadt nogen Forrykning i dette Forhold, og dette havde medført Nødvendigheden af mere planmæssige Prøver af Maskiner og Redskaber, saa at det under mere officielle Former kunde konstateres, hvilke Møgligheder og Fortrin de forskellige maskinelle Produktioner sad inde med, og for at man derigennem kunde retlede Fabrikantterne. Det var ud fra dette Synspunkt, at der allerede for en lang Aarrække siden var begyndt saadanne planmæssige Prøver, saaledes som de nu iværksættes af det kongelige Landhusholdningsselskabs Maskinudvalg. Indlederen betonedede stærkt Ønskeligheden af, at man til enhver Tid var istand til klart at præcisere de Krav, man fra Landmandens Side maatte stille til de forskellige Maskiner og Redskaber, fremsætte dem baade med fornøden Styrke og fornøden Klarhed, saa at der kunde tages Hen-

syn dertil ved Tilvirkningen. Men Indlederen betonede derefter, at det vilde være meget ønskeligt, at denne Virksomhed for saa vidt udvikledes noget videre, som der indleddes et nærmere Samarbejde mellem de Mænd, som særlig er satte til at tjene Planteavlssarbejdet, og de maskinkyndige inden for Landbruget. Af flere Grunde fandtes et saadant Samarbejde, en levende Forbindelse mellem disse to Parter, ønskelig. Dels kunde de Mænd, som har med Maskinvirksomheden at gøre, ofte fra Planteavlsvirksomhedens Side faa de Vink, den Oplysning og Vejledning, som de specielle Maskinmænd ikke kunde faa paa anden Maade til Supplering af den Forstaaelse af Kravene til Maskinerne, som de maatte have, og dels var et nærmere Samkvem, en nærmere Forbindelse mellem de samme to Parter ogsaa højst ønskelig af den Grund, at Grænsen mellem, hvad der rettelig hører ind under Maskinprøverne, og hvad der nærmere maatte betragtes som hørende ind under Planteavlsforsøgsvirksomheden, bedre kunde klares, naar disse to Parter stadig stod i levende Forbindelse med hinanden. Der kan ofte være nogen Tvivl om, hvor denne Grænse er beliggende for Maskinprøverne; i hvert Fald kunde man ofte fra et almindeligt Landbrugsstandpunkt ønske, at man fik noget mere at vide om Maskinernes og Redskabernes Værdi end det, som de hidtidige Prøver har kunnet give. I adskillige Tilfælde kunde man saaledes i høj Grad ønske konstateret, hvorledes de forskellige Redskaber og Maskiner giver sig Udslag i Afgrødens Størrelse og Værdi, f. Eks. Jordbearbejdningsredskaber, Redskaber til Ødelæggelse af Plantesygdommes Virkninger og lignende. Indlederen betonede her, at den Side af Sagen, som angaar en Konstatation f. Eks. af Afgrødens Størrelse og Beskaffenhed, kan Maskinprøverne i og for sig ikke beskæftige sig med; men det erkendtes, at Kravet derom er i højeste Grad berettiget, men saa maatte man fra Planteavlsforsøgsvirksomhedens Side have denne Sag klaret som en Opgave for sig, saa at man fra Maskinprøvernes Side alligevel kunde

holde sig til, om jeg saa maa sige, den mere mekaniske Side af Sagen.

Endelig betonedes Ønskeligheden af et nært Samkvem ogsaa derved, at man efterhaanden ude omkring i mindre Kredse, i Landboforeningskredse med Bistand af Planteavlskonsulenterne, har lagt sig efter ogsaa at oparbejde yderligere Interesse for Redskabs- og Maskinspørgsmaal og i Henhold dertil dels optaget ligefremme Prøver med Redskaber og Maskiner, uafhængigt af de statsunderstøttede Prøver, og dels iværksat Demonstrationer, Fremvisninger, Udstillinger og lignende, altsammen sigtende til at vække Opmærksomhed og Interesse for denne vigtige Side af Landbrugsvirksomheden. Indlederen underkendte saa langt fra Betydningen af, at man i Landboforeningerne optog denne Virksomhed, som han ganske erkendte baade Berettigelsen til og Betydningen af dette, og han var ogsaa klar over, at med de smaa Midler, som Maskinudvalget var henvist til at arbejde med, kunde man kun fra alle Sider ønske, at man ogsaa fra andre Kredse tog Haand i med og deltog i dette Arbejde, for at der kunde naas det mest mulige. Men det fremhævedes meget stærkt som ønskeligt, at man gennem et forstaaende Samarbejde søgte at faa nogen Ensartethed i Planen for Arbejdet, fra hvilken Side det end iværksattes, saa den ene Parts Erfaringer ved given Lejlighed kunde komme den anden tilgode, at man kunde undgaa unyttige Gentagelser, værne sig mod unyttige Udgifter og undgaa unyttig Presning og Plagen over for Maskinfirmaer for at faa de fornødne Ting dertil. Det var med Henblik paa disse her antydede Forhold, at Indlederen stærkt betonedede Ønskeligheden af, at der etableredes et saadant Samarbejde. De nærmere Former og Rammer for et saadant Samarbejde fandtes der ikke Anledning til at søge at faa fastslaaet i hvert Fald ved denne Lejlighed, idet man mente, at hvis man fra alle Sider erkendte Hensigtsmæssigheden og Ønskeligheden af en saadan Samvirken, fandt man nok Formerne og Rammerne derfor. Indlederen antydede dog i

den Retning Ønskeligheden af, at der forud for det aarlige Møde, ved hvilket Maskinudvalgets forestaaende Prøver drøftes, fandt et Fællesmøde Sted mellem maskininteresserede og specielt planteavlsinteresserede Mænd, for at navnlig de sidste kunde fremkomme med eventuelle Ønsker og Vink og Henstillinger angaaende de forestaaende Prøver, og for at man saa fra Maskinudvalgets Side kunde tage alt muligt Hensyn i den Retning.

Under Diskussionen udtaltes der i og for sig kun Tilslutning til de fremsatte Tanker. Det kom stærkt frem ogsaa i Diskussionen, at man ansaa en vis Arbejdsdeling for ønskelig; men denne Tanke faldt jo ganske i Traad med Indlederens Udtalelser, at der ikke alene intet var i Vejen for, men at man endogsaa maatte anse det for ønskeligt, at i hvert Fald Prøver med forholdsvis lette og simple Redskaber blev foretagne ude i Landboforeningerne, særlig naar der var Forstaaelse mellem Parterne, medens de vanskeligere Prøver, som kræver nøjagtigere Kraftmaalinger og sligt, næppe kunde forudsættes at udføres der, men i hvert Fald hovedsagelig maatte være henviste til Maskinudvalget, men ogsaa der i Forstaaelse med Planteavlsvirksomheden. Men i øvrigt var der fuld Enighed fra alle Sider om Ønskeligheden af, at man kom i nærmere Forbindelse med hinanden, idet man syntes overtydet om, at der derved kunde udrettes endnu mere nyttigt og frugtbringende Arbejde for det praktiske Landbrug for de begrænsede Pengemidler, som var disponible i disse Øjemed.

Den næste Sag var et rent forsøgsteknisk Spørgsmaal, om hvilket jeg kan fatte mig endnu kortere. Det drejede sig om

Landboforeningernes Sortsforsøg

med særligt Henblik paa Saasædens oprindelige Beskaffenhed. Jeg kan sige, at den eneste Interesse, dette kan have for denne Forsamling uden for Planteavlsmændenes

Kreds, er dette, at det er et Vidnesbyrd om, at man fra Planteavlsvirksomhedens Side stadig er opmærksom paa at naa mere og mere betryggende Arbejdsmaader, saa at Arbejdet kan blive en stedse mere paalidelig Vejledning for Landmændene. Det var Konsulent O. H. Larsen, der indledede, og han gjorde opmærksom paa forskellige Kilder til Fejl ved Dyrkningsforsøg med forskellige Kornarter, Rodfrugter, Kartofler o. s. v. og dvælede i Særdeleshed ved den Kilde til Fejl, som kunde hidrøre fra, at den i Forsøgene anvendte Udsæd ikke er af ensartet Oprindelse og derfor ikke af ensartet Beskaffenhed. Et Hovedformaal for Indlederen var at betone Ønskeligheden af, at man arbejdede hen til at faa al Udsæd til Landboforeningernes Sortsforsøg fremstillet under ganske ensartede Forhold, saa at den var vokset og udviklet under de samme Forhold, sortsren, ordentlig og ensartet sorteret, fri for saadanne Plantesygdomme, som kan være knyttede til Sædekornet, eventuelt ensartet præpareret mod saadanne Angreb, og lignende Ting. Der var, jeg kan vel gerne sige selvfølgelig, Enighed om Nødvendigheden af at iagttage disse Forholdsregler, idet man erkendte, at det kunde bidrage sit, undertiden bidrage væsentlig til at gøre Forsøgene endnu mere paalidelige. Under Forhandlingen om Spørgsmaalet kom man ind paa forskellige andre Forhold, som det maatte ønskes at gøre saa ensartede og betryggende som muligt, blandt andet at være nøje opmærksom paa Fremgangsmaaden ved Tærskningen af Afgrøderne, at der ikke herved indsneget sig Fejl, som kunde forstyrre Resultatet eller svække dets Paalidelighed, og navnlig kom man ind paa en udførligere Drøftelse af de sikreste og mest hensigtsmæssige Fremgangsmaader ved Afsvampning og Desinfektion af Udsæden til Forsøgene, idet Erfaringen i Aarenes Løb har vist, at det er højst nødvendigt at tage ret væsentligt Hensyn dertil, da Infektion af visse Sygdomsangreb godt kan forrykke Resultatet af Forsøgene. Deltagerne i Mødet havde sikkert Indtryk af, at Forhandlingerne vilde kunne tjene som et Led i Bestræbelserne for

at gøre dette Arbejde, den lokale Forsøgsvirksomhed, endnu solidere, end den hidtil har været.

Sektionen havde kun disse to Sager paa sin Dagsorden. Uden for Dagsordenen kom man ved Mødets Slutning ind paa Spørgsmaalet om

K o n s u l e n t m ø d e r n e i A l m i n d e l i g h e d .

Det var jo, allerede før vi nu hørte det af den højt-ærede Præsident, nogenlunde bekendt mellem Deltagerne i Møderne, at man maatte være belavet paa den Mulighed, at de hidtidige Konsulentmøder sluttede af med dette. Det blev mig som Sektionens Ordfører overdraget her ved denne Lejlighed at udtale, at man ansaa de hidtil afholdte Konsulentmøder for at have været af overordentlig stor Værdi for Konsulenterne. Disse Møder blev jo oprindelig skabte og tilrettelagte af forlængst afdøde Kaptajn la Cour; og Erfaringen har sikkert vist, at man i al Almindelighed saa rigtigt, den Gang man mente, at det vilde være et nyttigt Led i Konsulentvirksomheden og i Konsulentarbejdets gode Udvikling. Og en yderligere særdeles velkommen og nyttig Tilvækst fik efter Sektionens udelte Opfattelse Konsulentmøderne, da man for en Aarrække siden gik over til 2-Dages Møderne med Sektionsmøder første Dag, hvor Forhandlingerne kunde føres under ganske frie Former sektionsvis. Idet man beklagede, om Konsulentmøderne skulde standse under den hidtidige Form, udtaltes der Forhaabning om, at det dog maatte lykkes under en eller anden Form fremtidig ogsaa at skabe Mulighed for et aarligt Møde for Landbrugskonsulenterne; og endelig paalagdes det mig at udtale en Tak til det kgl. danske Landhusholdningsselskab, fordi det høje Selskab oprindelig indførte disse Møder og for dets udmærkede Ledelse af disse gennem Aarene og den elskværdige Hensyntagen til Konsulenterne og deres Ønsker ved disse Møder.

C. Mælkeribrugssektionen.

Statskonsulent *A. P. Hansen*: Vi havde paa Mejerisektionens Møde to Spørgsmaal paa Dagsordenen; det første omhandlede

Bøtteudstillingerne,

saaledes som de er foretagne gennem en Aarrække til Bedømmelse og Fremhjælpning af det danske Smørs Kvalitet ude i det almindelige Arbejde. Det indledes af Statskonsulent *Brask*, som begyndte med at udtale sig om, hvorledes disse Udstillinger i sin Tid var voksede frem fra det Forhold, der da var til Stede, at det oprindeligt kun var Smørkøberne eller den Mand, Køberne havde ansat som Smørsmager, der bestemte Kvaliteten af det fremstillede Produkt. Dette vakte en hel Del Mistro hos Producenterne, fordi de fandt, at der meget hyppigt var stærk Afvigelse mellem Smørsmagernes og Producenternes egen Bedømmelse, og man fik Indtryk af, at denne Afvigelse var særlig stor paa Tider, hvor Markedet for Smørret var mindre godt. Følgen af, at der fremkom en saadan Mistanke om, at Smørkøberne særlig varetog deres egen Interesse ved denne Bedømmelse, var, at man søgte at skaffe sig andre Midler til Bedømmelsen, end man hidtil havde haft. Nu var en saadan Betragtning som den, at Smørkøberne særlig plejede deres egen Interesse ved at afgive en Bedømmelse, der ikke var i Overensstemmelse med Smørrets virkelige Kvalitet, vistnok ikke ganske korrekt, og naar man havde den Opfattelse, skyldtes det sikkert i mange Tilfælde manglende Varekundskab hos Smørproducenterne; thi i de første Aar, navnlig i Begyndelsen af 80erne, da Andelsmejerierne kom særlig stærkt frem, havde Mejeristerne ikke synderlig Varekundskab. Det førte til et Ønske i Mejerikredse om at tilegne sig den fornødne Varekundskab for at kunne kontrollere Bedømmelsen af det Smør, der sendtes ind til Grossererne, og der blev formuleret et Forslag om en regel-

mæssig Indsendelse af mindre Smørprøver til et Laboratorium, hvor disse Prøver skulde bedømmes af uvildige Mænd for at faa Kvaliteten fastslaaet, og denne Bedømmelse skulde Køberen saa rette sig efter. Forslaget kom imidlertid aldrig ud over Papiret og fik ingen praktisk Betydning. Men samtidig begyndte man at gribe Sagen praktisk an i Jylland, idet man i Ribe Amt traf Aftale om, at Mejeristerne skulde komme sammen ved Møder og hver medbringe Smørprøver fra deres Mejeri, saa de derved blev i Stand til ikke alene at faa hvert enkelt Mejeris Smør bedømt, men ogsaa til, at hver enkelt Mejerist fik Lejlighed til at skelne mellem de forskellige Kvaliteter af Smør. Dette Arbejde, der saaledes sattes i Gang, blev senere taget op og vandt stærk Tilslutning i »Dansk Mejeristforening«, og i 1893 kom der for første Gang et System til Stede for disse Udstillinger, idet der blev udgivet »Regler for Udstillere af Smør i Bøtter«, hvorefter alle udstillende Mejerier skulde rette sig. Udstillingerne havde til Formaal at skaffe Mejeristerne Varekundskab; men dette alene tilfredsstillede ikke i Længden. Man følte Trang til at opnaa mere end dette, at Mejeristerne lærte at skelne mellem de forskellige Kvaliteter af Smør; man ønskede tillige, at der ved saadanne Smørprøveudstillinger skulde være Lejlighed for dem til at faa nogen Vejledning med Hensyn til at rette de Fejl, der maatte have vist sig ved Smørret paa disse Udstillinger, og det førte til, at man knyttede Afholdelse af Foredrag og Diskussionsmøder til disse Udstillinger. Dette Arbejde fortsattes i nogen Tid, men samtidig voksede der en anden Bevægelse op, nemlig Dannelsen af Mejeriforeninger. De kom som en Følge af Noteringsforstyrrelsen i 1894, og de havde egentlig til Opgave at faa bragt Orden i Smørhandelsforholdene, virke som en Regulator paa disse, men de optog ved Siden af Spørgsmaalet om at afholde Udstillinger, og det førte til, at der et Stykke Tid var to lige-løbende Rækker af saadanne Bøtteudstillinger, én Række afholdt af »Dansk Mejeristforening« og en anden afholdt

af Mejeriforeningerne. Efter Overvindelse af nogen Gnidningsmodstand kom der dog et Samarbejde i Stand, og i 1901 enedes begge Foreninger om at udarbejde Fællesregler for disse Bøtteudstillinger, og det er de samme Regler, som i det væsentligste gælder for nærværende Tid. I Henhold til Opgaven for disse Udstillinger, at virke vejledende og skaffe Deltagerne Varekundskab, maatte man naturligvis kræve, at de udstillede Mærker af Smør var i saa god Overensstemmelse med Mejeriets daglige Produktion som muligt. Det har imidlertid vist sig at volde Vanskeligheder, og disse Vanskeligheder har det ikke været helt let at overvinde, og selv om det derfor maa siges, at Bøtteudstillingerne har haft overordentlig stor Betydning som udviklende Led i Mejeriarbejdet, vilde Indlederen dog meget advare mod, at man tillagde disse Bøtteudstillinger større Rækkevidde, som det f. Eks. har været Tilfældet, naar man derigennem har forsøgt at udrede, hvilken Frem- eller Tilbagegang der har været i Kvaliteten af dansk Smør i den Periode, disse Udstillinger har virket. Det mente Indlederen ikke kunde lade sig gøre paa Grundlag af det foreliggende Materiale, fordi Grundlaget for Indkaldelsesmaaden for Smørret til Udstillingerne ikke var paalideligt nok, idet Indkaldelsen skete paa en saadan Maade, at der var Rum for at paavirke denne Bøtte Smør paa særlig Maade, som muligvis kunde være til Gavn, men muligvis ogsaa til Skade for Smørret. Det var ikke sikkert, at de Bestræbelser, man i saa Henseende bragte til Anvendelse, virkede i den rigtige Retning. Endvidere hævdede Indlederen, at Dommerholdene var for uensartet sammensatte i de forskellige Egne, og at Opbevaringsstederne for Smørret ikke alle Vegne var ens. Som Følge deraf mente Indlederen, at man meget vel kunde bruge disse Udstillinger som et Middel til at skaffe sig Varekundskab og ligeledes som et Middel til at fremhjelpe en god Kvalitet, men de kunde ikke bruges som Grundlag for nogen bestemt Afgørelse af, hvorledes det danske Smørs Kvalitet i det store hele forholdt sig.

Det var Hovedindholdet af det, som Indlederen fremsatte, og han udtalte dernæst, at Bøtteudstillingerne i Fremtiden bør føres videre med det Formaal at virke belærende, saaledes at saa vel Mejeribestyrerne som Undermejeristerne kan have størst muligt Udbytte deraf, derigenem at eventuelle Smørfejl omtales, og der saa vidt muligt gives Anvisning paa deres Afhjælpning. Indlederen ansaa det ikke nødvendigt at vaage saa stærkt over Reglernes Overholdelse, men mente, at man burde undlade Præmieuddeling og Offentliggørelse, og samtidig ansaa han 4 à 6 Udstillinger aarlig i hver Kreds for tilstrækkelige, naturligvis for saa vidt det kunde tænkes, at vi i Fremtiden fik en anden og mere hyppig Bedømmelse af den daglige Produktion, end vi hidtil har været vante til.

Af Diskussionen fremgik det, at Deltagerne i Mødet var fuldkommen enige med de af Indlederen fremsatte Synspunkter; de mente ikke, at vi kunde undvære Bøtteudstillingerne for Mejeribrugets gode Arbejde i Fremtiden, men mente, at de vedblivende skulde fortsættes i Hovedsagen under de samme Former, som hidtil har været benyttede, og at de vilde kunne blive et værdifuldt Led i Mejeribrugets Arbejde.

Det næste Spørgsmaal paa Dagsordenen var

»S k u m m e t m æ l k e n s A f k ø l i n g«.

Dette Spørgsmaal indleddedes af Statskonsulent *Hørlyck*, der begyndte med at sige, at lige saa enige vi Mejeribrugere er om, at den søde Mælks Afkøling hurtigst muligt er af største Betydning for at faa et godt Produkt, lige saa uenige er vi om, hvorvidt vi skal sende Skummetmælken fra Mejerierne tilbage i varm eller kold Tilstand. Indlederen mente, at de Fordele, som er forbundne med at afkøle Mælken paa Mejerierne, for at Leverandørerne kunde faa den hjem i afkølet Tilstand, var større end de Ulemper, der var forbundne dermed. Han udtalte, at naar Mejerierne nu sender den skummede Mælk varm tilbage, saa sker det af følgende Grunde: 1) fordi Meje-

rierne har opdaget, at det kan gaa, og at Mælken kan bruges, naar den kommer hjem, vel at mærke naar den bruges hurtigt; men i Sommertiden er det kun første Gang, man kan faa Gavn af den; senere maa man gaa til Afkøling, for at den kan holde sig; 2) er Grunden den, at Mejerierne ikke alle har tilstrækkeligt Vand til at iværksætte en effektiv Afkøling efter Pasteuriseringen, og saadanne Mejerier er derfor nødte til at sende Mælken varm tilbage; 3) skulde Mælken, naar den kommer i varm Tilstand fra Pasteuriseringsapparatets store Beholdere ned i Spandene, være i Stand til at dræbe Bakterier i Spandene og derved udføre en Art Rensning, der var værdifuld som en Hindring for Spredning af Tuberkulose, selv om disse tuberkuløse Mælkerester i Spandene gik tilbage til samme Udgangspunkt, hvorfra de var komne. Endelig 4) anførte man til Fordel for den varme Mælks Tilbagesendelse til Leverandørerne, at disse gerne vilde have den varm, fordi den var bekvem til at fodre med.

Over for disse Grunde til at sende Mælken varm tilbage fra Mejerierne fremhævede Indlederen Fordelene, der var ved at afkøle Mælken. For det første opnaaedes der, at man fik bedre og mere holdbar Mælk, og han henviste i saa Henseende til først Docent Fjords og senere Forsøgslaboratoriets Beretning om Mælken Holdbarhed ved Henstand under forskellige Temperaturer og udtalte, at det fremgaar heraf, at Mælken holder sig bedre og i længere Tid sød, jo bedre den efter Pasteuriseringen er bleven afkølet. Endvidere gjorde han opmærksom paa over for Spørgsmaalet, om der er tilstrækkeligt Vand paa Mejerierne, at et meget stort Antal Mejerier har Vand nok; thi det maatte erindres, at naar man skulde over til denne Arbejdsmaade, maatte man gaa bort fra de nuværende Pasteuriseringsapparater og anvende Regenerativapparater, saa man benyttede den pasteuriserede Mælk til at opvarme den søde Mælk til Skumningstemperaturen. Naar man brugte denne Fremgangsmaade, blev

der kun Tale om en Efterkøling fra en Temperatur fra 34—36° ned til 12°, og hertil udkrævedes kun 10,000 Pd. Vand pr. 7000 Pd. Mælk pr. Time. Han ansaa derfor dette Vandforbrug for overkommeligt for Mejerierne. Saa var der Spørgsmaalet om Spandenes Rensning og Skoldning med den varme Mælk. Han hævder i Mod-sætning til dette, at Mejerierne maa gaa over til at rense Spandene paa Mejeriet; først ved Skylning med koldt Vand for at faa Mælkeresterne væk og derefter ved Skoldning med Damp. Det vilde give en fuldkommen saa god Rensning som den nuværende og tillige medføre den Fordel, at Transportspandene bliver mindre tilbøjelige til at ruste. Det er jo en Kendsgerning, at siden vi fik indført Pasteurisering i Mejerierne, har vi haft et Utal af rustne Spande, og de har bragt umaadelig Skade over det danske Smør gennem mange Aar; man kan jo ikke straks, fordi en Spand bliver rusten, gaa hen og ombytte den; den bliver ved at gaa en vis Periode, den være nu kortere eller længere i Forhold til, som man er mere eller mindre ømtaalig over for rustne Spande. Kunde man komme til en Arbejdsmaade, der gav mindre rustne Spande, var det en stor Fordel.

Endelig med Hensyn til den varme Mælks Anvendelse til Foder mente Indlederen, at da det jo kun er ved første Fodring, Mælken er varm, medens man til de følgende dog maa opvarme den, kunde man ogsaa overkomme det til dem alle. Endelig gjorde Indlederen gældende, at naar Mejerierne gik over til Afkøling af den skummede Mælk, saa var der Mulighed for at gaa et Skridt videre og foretage en Syrning paa Mejeriet, saaledes at de Leverandører, der ønskede det, kunde faa syrnet Skummetmælk tilbage, hvilket vilde være heldigt, da godt syrnet Skummetmælk er et fortrinligt Fodermiddel. Ud fra disse Betragtninger mente Indlederen, at de Mejerier, som havde tilstrækkeligt Vand til at foretage en virkelig Afkøling ned til ca. 12°, burde gaa over hertil; det vilde give Mulighed for en god og holdbar Skummetmælk, der ogsaa vilde

egne sig særlig godt til Menneskeføde, til at drikke i den varme Sommertid i Stedet for det hyppigt sure og daarlige Øl.

Diskussionen om dette Spørgsmaal var ganske overordentlig livlig, og som Leder af Sektionen maa jeg sige, at jeg var stærkt i Vildrede med, hvilken Opfattelse Diskussionen egentlig gav Udtryk for; for der var saa stærkt delte Meninger om Spørgsmaalet kold eller varm Mælk, at det var meget vanskeligt for mig at faa et Skøn over, til hvilken Side Forsamlingen helst vilde gaa. Der blev fremsat adskillige Modbemærkninger mod Indlederen, og de gik ud fra, at ganske de samme Synspunkter, som Indlederen selv havde anført, kunde nævnes til Fordel for den varme Mælks Tilbagesendelse, nemlig at det var praktisk uigennemførligt at afkøle den, fordi Mejerierne netop ønskede at faa den varm tilbage. Endelig fremhævedes det af enkelte Talere, at Spørgsmaalet om Pasteuriseringskraftige Overholdelse maatte ligge Mejerierne i høj Grad paa Sinde.

Uden for Dagsordenen havde vi et Punkt, som hed

»Kærnemælken s Tørstofindhold«.

Det indlededes af Professor *Boggild*, som begyndte med at fremhæve det Arbejde, der i Aarenes Løb var gjort for at faa Kærnemælken anvendt som Fødemiddel, og hvorledes det efterhaanden ogsaa var gaaet fremad i saa Henseende, men der var endnu langt tilbage, og det skyldtes maaske i nogen Grad, at Autoriteterne ikke stærkt havde taget sig af denne Sag ved at stille bestemte Fordringer til den Vare, der solgtes under Betegnelsen Kærnemælk, og som af Mejerierne i Almindelighed eller dog hyppigt betragtedes som et Affaldsprodukt, over for hvis Kvalitet man ingen Forpligtelse havde, hvilket imidlertid ikke forhindrede, at man følte sig berettiget til at tage en stor Pris for samme Vare paa Grund af den stigende Efterspørgsel. Dette er uheldigt, og man burde derfor enes om at forlange, at den Vare, som solgtes

under Betegnelsen Kærnemælk, skulde have et nærmere fastsat Indhold af Tørstof for at kunne sælges som saadan. Indlederen fremhævede, at normalt laa det fedtfri Tørstof i god Kærnemælk omkring $8\frac{1}{2}$ pCt., men det i Handelskærnemælk værende fedtfri Tørstofindhold kunde være langt lavere. Der forekommer meget store Svingninger, hvor Vandmængden et Sted er 91 pCt., hvilket altsaa, naar Fedtprocenten lægges dertil, giver saadan noget som $8\frac{1}{2}$ pCt. Tørstof. Vi gaar derfra ned til en Vandmængde af 93,8 pCt., altsaa praktisk talt ca. 94 pCt. eller ca. 3 pCt. mere Vand. Det betyder en ganske væsentlig Vandtilsætning. Kærnemælk af de to S sammensætninger kan ikke have den samme Værdi for den, der køber dem. Professor Bøggild mente derfor, at man inden for faglige Kredse burde fastholde, at Kærnemælk, der skal gøres til Genstand for Salg, skulde indeholde 8 pCt. fedtfrit Tørstof.

Ved Diskussionen om dette Spørgsmaal var der i Hovedsagen Enighed om at tiltræde Indlederens Tanke.

Den ledende Præsident: Maa jeg takke de tre Herrer for den klare og interessante Maade, hvorpaa De har fremdraget Resultaterne af Sektionernes Forhandlinger.

3. Konsulentvirksomheden og dens Fremtid.

Indledet af Hr. Kammerherre *Carl Bech*.

Da det i Dag skal være min Opgave, hvad jeg betragter som en Ære for mig, at tale om Konsulentvirksomheden og dens Fremtid, vil jeg erindre om, hvad maaske mange af Dem har i Minde, at i 1903 var, under Kammerherre Sehesteds Ledelse, det samme Emne oppe paa Konsulentmødet. I 1903 var det 4 af d'Hrr. Konsulenter, der var Indledere; i Dag derimod er det en Mand fra det praktiske Landbrug, en Mand, som udefra har til Opgave at sige, hvad det er, Landbruget

har at takke for, og hvad det ønsker, medens det forrige Gang var d'Hrr. Richard Jensen, Erichsen, Petersen fra Fyn og Lindholm, som fra Konsulenternes Side udtalte sig.

I Slutningen af 60'erne var der en kendelig Opgang i vort økonomiske Liv. Det var efter Krigen, man paa forskellige Maade følte, at der maatte tages fat, for at der indad kunde faas nogen Erstatning for, hvad der udad var tabt. Vi saa saaledes den Gang Hedeselskabet blive oprettet, Esbjerg Havn blive anlagt og Tietgens store Virksomhed, og alt dette blev efterhaanden af mere og mere Betydning for Landet. Vi saa ogsaa et Projekt komme frem, som den Gang blev slaaet ned, nemlig om en Forbindelse fra Rødby over Femern til Hamborg, et Projekt, som i vore Dage synes at skulle faa Liv. Det kunde sikkert med Fordel være taget op uden Fare for vor nationale Selvstændighed, og sandsynligvis havde en meget betydelig Handel udviklet sig med Hamborg. Paa den Tid var det ogsaa, at Ønsket om et mere rationelt Husdyrbrug fik Styrke; man følte, at man burde arbejde ivrigere og oprette Følgerne af det Tab, man ogsaa her havde lidt, da man mistede Hertugdømmerne. Vi ældre husker alle Mænd som Kammerraad Andersen, Buus og Jessen; den sidste var Konsulent, og de andre virkede næsten som saadanne; over dem stod Tesdorpf som Foregangsmanden. Blandt Forløberne for den egentlige Konsulentvirksomhed maa særlig nævnes Prof. Prosch, der i 1875—76 rejste i Jylland og flere Steder holdt Foredrag om Kvægracerne og Kvægholdet. Jeg var til Stede ved et saadant Møde i Vejle og hørte hans vækkende Ord; det kom snart til Diskussion om »sort eller rødt«, en Diskussion, som nu til Dags næppe vilde have fanget saa megen Interesse, men det drejede sig den Gang om, hvorvidt det skulde være den ene eller den anden Race; nu er vi kommet ind paa først og fremmest at spørge efter Individernes og Familiernes Godhed, paa at sørge for god Kontrol og godt Tilsyn;

vi har faaet at vide, hvad Behandlingen, Pasningen og Fodringen betyder, og Racespørgsmaalet staar nu ikke i første Linie. Jeg husker en Ytring fra Proschs Møde i Vejle, da en Mand i Forsamlingen sagde i Anledning af den knappe Græsning, vi netop havde paa den Tid, midt i en meget tør Sommer: »Vi kan da se, at de sorte holder det bedre ud end de røde,« men dette var dog mere, end Prof. Prosch mente, og han udtalte sig derimod; baade de røde og de sorte led Nød og trængte til Tilskud. Spørgsmaalet om sort eller rødt kom stadig igen; det var Nissen, der altid stak Hovedet op. Heri er sket en Forandring, og det kan vi blandt andet takke Konsulenterne for. Man respekterer stadig Racespørgsmaalet, men er ikke ensidig. Prosch saa paa denne Rejse, at det var paa Tide at sørge for en Ordning af Konsulentvæsenet, og han henvendte sig derfor til Regeringen om at ansætte Vandrelærere og Landbrugskonsulenter. Landhusholdningsselskabet, som blev spurgt, udbad sig da Betænkninger og Udtalelser fra Landboforeningerne, og dette gav Anledning til, at man rundt omkring i Kredsene afholdt Møder. Landhusholdningsselskabet vilde da affatte en samlet Betænkning at bygge videre paa for at kunne begrunde den Trang, der var til Stede, og de Former, hvorunder den kunde afhjælpes. Tillad mig atter at fremkomme med en Erindring fra min egen Virksomhed. Jeg var den Gang til et mindre Møde, ogsaa i Vejle, og Lederen var gamle Heide fra Bygholm — de ældre blandt Dem husker ham vist, den kraftige, rolige, tillidindgydende Mand, hvem det hvide Haar klædte saa godt. Det, han talte mest om, var ikke Husdyrene, men meget mere om de smaa Landbrug, som han havde set i sin Kreds, Husmandens og den mindre Gaardmands, og disse trængte til Forbedring. Her, sagde han, kan Vandrelærere og Konsulenter komme til at udøve et stort og velsignelsesrigt Arbejde; det er i den Retning, vi først og fremmest skal arbejde. Vi andre saa det nok tildels paa samme Maade, men var ikke helt enige med ham, idet vi mente, at Husdyrbruget skulde

frem i første Række. Der indkom 38 Svar fra Landboforeningerne, men Landhusholdningsselskabet fandt, at de var for uensartede til at bygge noget paa. Længe efter, den 25. Februar 1885, androg de sjællandske Landboforeninger om et Bidrag af 12,000 Kr. til Ansættelse af Konsulenter i Sjællands Amter. Dette Andragende kom til Landhusholdningsselskabets Erklæring, og denne gik ud paa, at Konsulenterne burde ikke være for en enkelt Provins, men for hele Landet, og dette var et Ord i rette Tid. Dernæst kom endelig Husdyrloven af 1. April 1887; og den 6. September s. A. opfordredes Præsidiet til at søge Statshjælp til en udvidet, fyldestgørende Konsulentvirksomhed, saavel l e d e n d e som l o k a l; Loven talte nemlig kun om Bevillingen, ikke om, hvorledes der skulde forholdes med den.

Allerede den Gang var Konsulenterne Mørkeberg og Appel under Uddannelse; man var kommet i Gang, det gjaldt nu om at faa Sagen ind i det rette Spor. Landhusholdningsselskabet havde jo allerede tidligere arbejdet for den, og ved Henvendelser af 24. Februar og 19. September 1887 havde man søgt at faa nedsat en Kommission til Undersøgelse og Afgivelse af Betænkning angaaende Konsulentspørgsmaalet, eftersom her var mange forskellige Hensyn at tage, baade lokale og personelle. Ved samme Lejlighed mente man, der kunde være Tale om at ansætte Embedsdyrlæger, noget, som man den Gang tillagde stor Betydning, og som maaske ogsaa havde været heldigt. Kommissionen blev imidlertid ikke nedsat, og der blev heller ikke Tale om Embedsdyrlæger, som man havde tænkt skulde have konsultatorisk Virksomhed eller i alle Tilfælde have støttet Konsulenterne. Det er muligt, at hvis man den Gang havde vist mere Imødekommen og Forstaaelse over for Landbrugets Krav, at der saa var blevet endnu større økonomisk Fremgang, end vi nu har været Vidne til; thi selv om vi er komne vidt, maa vi ingenlunde tro, at vi er komne vidt nok. Imidlertid, Loven af 1. April 1887 skal vi være glade for,

thi den aabnede Mulighed for Sagens Trivsel. Det blev altsaa overladt til Organisationerne selv under Landhusholdningsselskabets Ledelse, hvorledes Sagen skulde ordnes og Pengene anvendes. Der var Trang nok og Ønsker nok næsten overalt. Der var et enkelt Forhold, som man nu vilde finde mindre betydeligt, der trængte sig frem, nemlig Spørgsmaalet om den lette Hesteavl. Man vil erindre, at i Forbindelse med Frederiksborg-Stutteriets Nedlæggelse var det Spørgsmaal mere og mere kommet op, om man kunde bruge vore egne lette Heste eller skulde foretrække de indførte. Indenrigsministeriet foreslog den Gang Finansministeriet at søge at skaffe Penge tilveje til en Prisopgave, som muligvis skulde kunne bidrage til at klare Sagen. Man ønskede til Kommissionen 1200 Kr. for Sjællands Vedkommende og 800 Kr. for Fyns, men Pengene blev ikke bevilget. En Samling af Konsulentarbejdet i det hele var imidlertid ganske nødvendig. Det varede ikke længe — ja, derom kan der maaske være forskellige Meninger —, men i alt Fald ret snart kom da Konsulentkontoret. D'Hrr. erindrer, at dette var en Statsinstitution, der blev ledet af Kaptajn la Cour, der særlig havde taget sig af Sagen. Han blev i det Foredrag, som Richard Jensen holdt for otte Aar siden, kaldt Konsulentinstitutionens Skaber, den uforglemmelige Kaptajn la Cour. Kontoret blev oprettet 11. Maj 1892, og der var for Finansaaret 1892—93 bevilget 4000 Kr. til det. Imidlertid kom der den Gang i Landbrugskredse en Opposition mod, at det skulde være en Statsinstitution; man fandt, at det burde være inde under Landbrugets Ledelse, navnlig under Landhusholdningsselskabet, og denne Mening blev den sejrende, saaledes at Kontoret som Statsinstitution gik ind; det blev nedlagt i 1894 ved en Bestemmelse af 28. April, og saa blev Landhusholdningsselskabet Leder af Konsulentsagen.

Konsulenternes Arbejde blev, at de dels hjalp de enkelte Landmænd, dels kom til Skuer og Møder, holdt mange Foredrag og ledede Sammenslutninger af forskellig

frivillig Art; dernæst benyttede de Pressen, og Pressen benyttede dem, de deltog i større Sammenkomster af Landmænd for at lære dem eller for selv at lære af dem. Man mærkede snart, at Konsulenterne var vore gode Hjælpere; de fik ofte, naar de var i Landboforeningerne, Ledelsen af Kvægavlsforeningsarbejdet, de fik Fællesledelserne under sig, og desuden havde mange af dem specielle Formaal; nogle havde Husmandssagen, andre Fjerkræavl, Svineavl o. s. v. og enkelte Malkearbejdets Fremme. Jeg maa ved denne Lejlighed erindre om Hegelunds store Arbejde; han er, saa vidt jeg ved, den eneste af d'Hrr., som har beskæftiget sig med det manuelle Arbejde. D'Hrr. vil maaske sige, at f. Eks. de, der er Konsulenter i Hesteavl, taler ofte til dem, der passer og præsenterer Hestene, om, at de skal gøre det godt, raskt og flinkt, som unge Landmænd bør gøre det. Ja, det er sandt; men ellers tror jeg ikke, man hører meget om det praktiske Arbejdes Udførelse, og herpaa kommer dog meget an. Hegelund tog det op og gjorde det paa udmærket Maade. Det var i øvrigt en stor Række forskellige Emner og Opgaver, der blev taget op af Landboforeningskonsulenterne. De havde de mange Opgaver, hvorimod de ledende Konsulenter havde deres Specialiteter. Man kunde her komme til at tænke paa Huslægen, som er i Nærheden, og som maa kurere baade Forkølelse, Tandpine og Skarlagensfeber, eller hvad det nu kan være, medens de ledende Læger har hver sin bestemte Art af Sygdomme at behandle. Jeg maa maaske her fremdrage et lille Eksempel fra en Tid, der gik forud for den endelige Ordning, for at vise, hvordan det hele udviklede sig. De ved alle, at der ad frivillig Vej allerede var kommet Mejeriassistenter, Konsulenter, som efter Professor Segelckes Anvisning hjalp Landmændene. Den Gang var der i endnu højere Grad end nu Tale om at forbedre Kvaliteten af Smørret paa de enkelte Gaarde, saa vi den Gang vandt et Renommé i England, der senere er kommet os mange Gange til Gode. Disse Mejerikonsulenter, som

de kaldtes, arbejdede under forskellige Forhold, og paa Lolland f. Eks. var det ifølge Hr. Lindholms Meddelelse i 1903 saaledes, at deres Hjælp blev betalt med fra 20 til 10 eller 5 Rigsdaler efter Gaardens Størrelse for 14 Dages Ophold; der var ogsaa Konsulenter, der arbejdede for 2—4 Kr. pr. Dag og frit Ophold paa Landbrug med henvend 20 Køer eller lidt under eller over det, og fra 1879 betalte Rekvirenterne intet for Konsulenternes Hjælp. Konsulenten paa Lolland deltog i et halvt Hundrede Diskussionsmøder og tilsaa over 400 præmieæskende Husmandsbrug; saa det var ingen Sinecure, der var meget at bestille. Han deltog endvidere i Besigtigelsen og Bedømmelsen af Stiftets Hestebesætninger, i Oprettelsen af Kvægavlsforeninger, i Hoppekaaringer og Indkøb af jyske Hopper og meget mere. Man var tilfreds overalt, og det syntes at gaa godt.

∨ Efter den store Udvikling, som Konsulentvæsenet havde faaet i Mejeribruget og Husdyrbruget, kom Bevægelsen for Planteavl. Jeg maa maaske nævne, at det var Prof. Westermann, der først slog til Lyd for denne. Hvad han sagde paa Delegeretmøderne, vakte Opmærksomhed og Tilslutning hos ældre og yngre Landmænd, og Begejstringen gik maaske en lille Smule for vidt — ingenlunde dog i sit praktiske Resultat; men mange sagde: Vi har hidtil kun tænkt paa Husdyrbruget. Ja, gennem vore Skuer maaske nok og gennem den offentlige Virksomhed maaske ogsaa. Men det var dog ikke anderledes, end at enhver Landmand fulgte sin Mark med Opmærksomhed og gjorde sit bedste for at faa det mest mulige ud af den. Tillige maa man huske paa, at den store Bevægelse i Husdyrbruget havde bidraget til at sætte Jorden i en saadan Gødningskraft, at der nu virkelig kunde gøres mere for Planteavl, end det hidtil havde været muligt. Brugen af kunstig Gødning fulgte livligt med Bevægelsen i Planteavl; men den kostede et ikke ubetydeligt Pengeudlæg. Naar jeg undtager de store Gaarde og, karakteristisk nok, Jyllands letteste Jorder,

var der hidtil ikke megen Anvendelse af kunstig Gødning; de, som sad med gode Jorder paa Bøndergaardene, syntes, at det var godt, som det var. De større Gaarde blev nok drevet mere rationelt, fordi man der vilde have det størst mulige Udbytte, og paa Hedeegnene, hvor de dog kun havde faa Penge, erfarede man snart, at det svarede Regning at give Rugen noget Superfosfat. Det var ikke altid den sikreste Slags, man fik, men man mente dog at se sin Fordel ved at benytte den. Det blev maaske, som altid naar en ny Sag kommer frem, undervurderet, hvad der var sket; men godt var det, at Bevægelsen kom, thi vi trængte i høj Grad dertil.

Siden den Tid har Planteavlens, kunde jeg fristes til at sige, taget Hovedinteressen; den er i den Grad kommet i første Geled, at man undertiden faar en Følelse af, at nu er Husdyrbruget kommet lidt tilbage — ja, det er muligvis for meget sagt. Men imidlertid vil jeg gerne i dette Øjeblik lægge et godt Ord ind for, at de to Ting kommer til at gaa Side om Side, saa at de begge kan trives, uden at nogen af dem bliver undervurderet. Der er ikke Spørgsmaal om, at i begge Forhold har vi umaaelig meget at vinde, og at den Tid, der ligger for os, vil kræve mere og mere af dem begge. Det er i Planteavlens maaske noget lettere at henvise til Resultater end i Husdyrbruget, og maaske dette har gjort noget til, at den har faaet Vind i Sejlene. Man kan i Planteavlens bedre anstille Forsøg, bedre paavise Kulturens, Jordbundens og Klimaets Indflydelse, bedre paavise de skjulte og aabenlyse Venner eller Fjender, Planterne har, end man kan det paa Husdyrbrugets Omraade, der har med den mere komplicerede dyriske Organisme at gøre. Derfor er det muligt, at det hurtigt indvundne Resultat, som faas i Planteavlens, har gjort Arbejdet med denne mere tiltalende. Lad os imidlertid ikke tilsidesætte noget af begge disse meget vigtige Omraader.

Jeg vil gerne allerede nu, inden jeg gaar over til at tale lidt om Fremtiden, bringe Dem alle en Tak for det

Arbejde, der er gjort, en Tak, som jeg senere skal tillade mig at gentage.

Ser vi nu hen til den Tid, der kommer, maa vi erindre, at der var en kort Periode, da man her i Landet var ved at rose Landbruget f o r meget. Det er derimod i den senere Tid blevet gjort gældende, at naar Landbruget saa ubetinget er Landets vigtigste Erhverv, kan man ogsaa med Rette kræve, at det staar paa et meget højt Stade. Man sammenligner med andre Lande, hvor en Industri af en eller anden Art staar højt, og dér siger man: »Ja, i det Land kræver man, at det skal gaa foran for hele Verden.« Naar nu Danmark er et Land, der har Landbruget som sit første Erhverv, kan man ogsaa med Rette kræve overordentlig meget af det paa det Omraade. Og det kan der jo være noget i. Hvad vi m e d R e t t e roser os saa meget af, er den Hurtighed, hvormed vi har gjort Vendingen, den Forstaaelse af Forholdene, som laa til Grund for, at vi saa dygtigt og godt gik over fra den gammeldags Kornavl til Husdyrbruget. Det er ogsaa rigtigt. Vi roser os med Rette af vor udmærkede Anvendelse af Andelssystemet. Men man kan jo ikke nægte, at i samme Grad, som vi tog disse gode, nye Idéer i vor Tjeneste, i samme Grad lettede vi ogsaa paa flere Punkter os selv. Livet og Arbejdet hjemme hos den enkelte Landmand blev paa mange Maader mere mageligt ved denne Overgang. Man blev befriet for det Besvær, som fulgte med at have Mejeribruget hjemme, befriet for at handle og tinge om enhver Pris, befriet kort sagt for en hel Del Ulejlighed. Dette har imidlertid rummet en lille Fare, som vi vel ikke ganske har undgaaet, og ved Siden af at tænke paa det store, heldige Greb, vi gjorde den Gang, ligger det da nær nu — og det er der mange, der har Øje for — at anstille Sammenligninger af det Stade, vi er paa, med det, de staar paa i de mest fremskredne Lande. Det er et Grundlag for Bedømmelse, som hører den nyeste Tid til: Hvordan staar vore Produkter sig i Udlandet i Forhold til Produkterne fra andre Lande?

Ser vi først hen til Smørret, da har det jo en svær Konkurrence paa Siden af sig; men jeg tror, at det danske Smør i den Kvalitet, hvori vi udfører det, det mildt saltede friske Smør, endnu staar højt og har let ved at finde Købere; vi kan endnu være glade ved, at det takseres, som det bliver, selv om det forholdsvis ikke staar saa højt som før. Men lad os nu se, hvorledes det gaar i de store oversøiske Lande, som med Hurtighed og Dygtighed bliver taget op til Kultur, idet store Kapitaler bliver kastet ind i Arbejdet. Først bliver Jorden benyttet paa ganske ekstensiv Maade, til Faaredrift, Kvægdrift eller Hestdrift, som f. Eks. i Sydamerika; men inden mange Aar vil ogsaa dér blive intensiv Drift, først i Nærheden af de store Byer. Ogsaa dér skal de f. Eks. bruge Mælk og Smør, saa de maa skaffe sig Malkekvæg. Naar de saa dér kommer til at spørge: »Hvor faar jeg Verdens bedste Malkekvæg?« saa skulde man kunne svare: »I Danmark.« Men det gør man ikke! Derovre har de ogsaa Brug for det bedste Fedekvæg; og naar de skulde have Verdens bedste Fedekvæg, skulde de ogsaa gaa til Danmark. Men det gør de ikke! De gaar til England. De skal have Verdens bedste Faar; men de tager dem ikke her. Og saaledes kunde jeg blive ved. Vi skulde ogsaa have Verdens bedste Markfrø af forskellig Art, og maaske er dér en Mulighed for, at vi kommer foran; men naar der saaledes er anstillet Sammenligninger med Henblik paa de store Pladser, hvor Fremtidens Kultur ligger, er vi ikke altid blandt de forreste; og det skulde vi gerne være. Der er altsaa en hel Del at gøre endnu, og det vil ogsaa være Fremtidens smukke Opgave for os at naa meget videre frem.

Det er nu det store Spørgsmaal: »Hvordan vil Fremtiden stille sig for vort Konsulentvæsen?« Ja, hvad er en Konsulent? Han er vor Lærer, han er vor Fagmand, men han er ogsaa vor Ven, og ikke mindst det sidste. Han skal sidde inde med en betydelig Kyndighed, have et velvilligt Sind og en fædrelandssindet Aand, som

lilskynder ham til at virke i den rigtige Retning. Der kunde maaske være forskellige andre Maader og Veje, man kunde gaa for at udvikle vort Landbrug i Fremtiden, men jeg ser ikke andet, end at Konsulentvejen er den bedste og solideste. Men saa maa Konsulenten ogsaa selv tage andre Kræfter med i sin Tjeneste. Der kunde være Tale om en større, videre gaaende, maaske grundigere, mere ensartet Uddannelse af Konsulenterne — det Spørgsmaal er mig endnu ikke ganske klart; jeg vilde nære stor Betænelighed ved at foreskrive noget bestemt i saa Henseende. Jeg har i mit Liv set mange Eksempler paa, at netop den praktisk uddannede Mand har taget Arbejdet op og lært sig selv en Mængde Ting, som ogsaa kunde være lært paa anden Maade, men som dog er tilegnet med saa stor Selvstændighed, at de paa den Maade er blevet ham mere værd, end hvis han havde læst dem i Bøger med saa og saa mange Sider om Dagen og var blevet eksamineret i dem, naar Aaret var omme. Men det kan ikke nægtes, at der dog skulde være et vist Grundlag; en egentlig Konsulent eksamen tror jeg endnu ikke paa. Derimod kunde jeg snarere tænke mig, at der skulde foretages en friere Prøve med vedkommende, før han kunde faa Adgang til Konsulentstillingen, og denne Prøve skulde altsaa ikke spørge om, hvor dan vedkommende havde faaet sine Kundskaber og de forskellige praktiske Betingelser, men kun spørge: »Hvad duer Du til, hvad kan Du?« Den skulde, tænker jeg mig altsaa, tage de nødvendige Grundbetingelser op til Undersøgelse; ved den skulde det kunne mærkes, om vedkommende i teoretisk Henseende var hjemme i det Stof, der krævedes; det skulde kunne mærkes gennem en Prøve, om den, der vilde optræde som Konsulent, var i Stand til skriftligt og mundtligt at fremsætte sine Tanker klart og tydeligt. Dette sidste er ingenlunde det ringeste; Prøven viser tildels, hvorledes Tænkeevnen er udviklet; thi kan man ikke finde Udtrykkene, har man i Reglen heller ikke Tankerne klare; det ene følger af det

andet. Man skulde ikke mindst lægge Vægt paa, at Sproget var godt; og dermed mener jeg, at det var klart, netop ramte Tanken, som den var. Prøven og Undersøgelsen af den unge Mands hidtidige Arbejde skulde vise, om han kunde og vilde arbejde videre, energisk og selvstændigt. En saadan Prøve kunde jeg meget snarere tænke mig. Om det saa var Mænd, der havde lært sig det ved Selvstudium eller ved den Hjælp, de tilfældigvis havde faaet, eller om de havde gaaet den sædvanlige slagne Skolevej eller Universitetsvej, hvad det nu var, det skulde for mig komme i anden Række.

Men jeg vil indrømme, at den Tanke, jeg her kommer med, maaske ikke er let at realisere; den skulde i alt Fald udarbejdes ganske anderledes, end jeg i Øjeblikket kan gøre det. Jeg kan her kun betone, at Hovedsagen er den personlige Udvikling, og at den, der vil gaa Konsulentvejen, selv har en klar Forestilling om dens store Opgaver og Mod paa at løse dem.

Der skal hos Konsulenten, saaledes som vi Landmænd gerne vil have ham, være en vis Retlinethed; hans Fremstilling, hans Maade at være paa maa ikke være vaklende, men den maa dog være hensynsfuld; han skal ikke blot være den, der lærer og giver Undervisning, men man maa mærke, at han selv lærer paa samme Tid ved at tale med den praktiske Landmand og se hans Bedrift. Vi maa have en Følelse af, at han bruger sine Øjne, at han lægger Mærke til alt, hvad der er væsentligt for hans Opgave. Han maa gerne kritisere og rette — uhyre gerne; men vi vil have, at han gør det dels velbegrundet og dels paa en saadan Maade, at vi mærker, at vi i ham har en Ven.

Dalgas vilde gerne have, at Hedeselskabets Hjælp skulde være velvillig og gratis. Velvillig skal Hjælpen altid være; men saa bliver Spørgsmaalet, om den ogsaa altid skal være gratis. Ved Ordet gratis maa man huske paa, at Dalgas stod overfor fattige Hedebonder, Folk, der ikke havde det mindste tilovers. Naar vi læser Skildringer

fra Heden af Tang-Kristensen eller af Aakjær, véd vi, at det er Billeder af en Tarvelighed og Nøjsomhed, som endog gaar for vidt efter vore nuværende Begreber om Livet. Men de Livsforhold maatte Dalgas regne med. Nu til Dags kommer vi baade i Landhusholdningsselskabets og Landboforeningernes som ogsaa i Hedeselskabets Gerning ud til helt andre Mænd; det er ikke længere kun til fattige Hedeboender. Jeg maa sige, at jeg tror, det mange Gange har afholdt velhavende Folk fra at søge Konsulentinstitutionens Hjælp, at de havde en Følelse af, at de ikke kunde komme til at betale for den. Kan vi altsaa finde en Maade, hvorpaa dette »gratis« bliver ombyttet med »et rimeligt og billigt Honorar for vor Gerning«, tror jeg, at vi gør noget godt derved. Jeg tror ogsaa, vi saaledes vilde undgaa nogen Kritik, medens det nu ikke sjældent høres: »Ja, hvorfor skal det g i v e s til den og den, da han jo godt kan betale?« Saa kommer det Spørgsmaal baade for Konsulenterne og for andre, som arbejder paa den Maade, at naar de staar lige overfor Foreninger eller store Samlinger, er det ikke saa let at beregne et Honorar, at afgøre Vederlagets Størrelse; men det maatte man vel paa en eller anden Maade kunne komme ud over. Vi véd f. Eks., at er der en Landvæsenskommission, saa bliver Bidraget reparteret efter den Nytte, enhver har af Anlægget.

Saa vil vi endvidere gerne have, at Konsulenterne i deres velvillige Optræden har en vis, for Landmanden tiltalende Nøjsomhed. Jeg erindrer fra min Kreds en Frøhandler, der vilde anbefale sit Frø paa den Egn, hvor jeg bor. Han kom i en flot Landauer med Blodsheste og pletteret Seletøj; men han kom ingen Vegne. Om hans Frø var godt eller ej, det saa man ikk nøjere paa; der var straks noget ved Manden, som ikke tiltalte. Det er noget, De allesammen forstaar lige saa godt som jeg og maaske bedre, og som jeg blot gerne i al Korthed vilde pege paa. Saa er der en anden Ting, jeg vilde bede om: Søg Samarbejde med de andre Organisationer, med alle de forskellige Institutioner, som kan være Dem

til nogen Nytte. Der er f. Eks. ikke Spørgsmaal om, at De mange Gange kan faa en god Oplysning fra Meteorologisk Institut eller fra Geologerne eller hos andre Foreninger: Hedeselskabet, Husmandsforeningerne o. s. v. Jeg maa iøvrigt indskyde, at jeg allerede nu paaskønner det gode Samarbejde mellem Landboforeningerne og Hedeselskabet, som jeg staar saa nær.

Saa er der det at dyrke Literaturen. Dér har vi vor egen gode danske Landbrugsliteratur, som maaske er lidt for udstykket, idet akkurat det samme bliver gentaget paa temmelig mange forskellige Steder rundt omkring i Landet. Jeg vil indrømme, at det ikke er let at finde noget nyt; men paa sine Steder kommer der dog en Del, som det kunde være meget nyttigt at sætte sig ind i. D'Herrer vil sige, at De har ikke Tid dertil. Men det er en Fejl, hvis De er saa overbebyrdede, thi De kan ikke godt undvære at følge med.

Jeg gaar igen til Lægen. Naar Læger bor ude paa Landet, borte fra de store Hospitaler, føler de Trang til en Gang om Aaret at komme ind til den store By, og selv om de ikke kan det, vilde de det i alt Fald gerne; de vilde gerne se alt det nye, der er kommet frem; de vilde gerne have en lille Studietid en Gang imellem for at kunne følge med ved Selvsyn, og de vilde gerne følge med i Literaturen.

Det samme skulde d'Hrr. Konsulenter have Lov til; de skulde ogsaa have Lejlighed til at følge med i, hvad der kommer frem baade her hjemme og i Udlandet; og den udenlandske Literatur er stor og indholdsrig. De vil sige, at Arbejdet saa bliver for stort. Maaske det da er for stort et Forlangende, men jeg beder Dem om at søge at faa Tid dertil for Deres egen Skyld og for Deres store Arbejdes Skyld.

Jeg vil gerne endnu nævne en Ting, som har slaet mig i mit Liv: I vort Landbrugs Organisationer, i Lovgivningen og overalt finder vi en Forskel mellem Jylland og Øerne. Vil De ikke gøre Deres, mine Herrer, til at

holde den Forskel ude? Jeg vilde meget hellere, at vi talte om hele Landet, og skal det være, saa om de og de danske Amter eller Egne hellere end om Provinserne. Lillebælt er nu en Gang kun et smalt Farvand, og der er ingen Grund til, at der skal være nogen væsentlig Forskel paa Halvøen og Øerne. Jeg tror, det var bedre i vort lille Land at glemme baade Lillebælt og Storebælt, og at mangfoldige Bevillinger blev fordelte Landet over og ikke imellem Jylland og Øerne. Den store Forskel, der var i gamle Dage, er der ikke mere, og det er heldigt, at der er saa lidt Forskel som muligt for alle vore Betragtningers Skyld. Tager De den østlige Side af Jylland, er den ikke meget forskellig fra Øerne; og fra Midtjylland til Vestjylland vil De finde en ganske gradvis Forringelse af Jorden eller i alle Tilfælde af Klimaet; for man kan ingenlunde sige, at det gælder Jordbunden; i Nord- og Vestjylland træffer man ofte meget frugtbare Egne. Men der er saa mange Forskelligheder, at det slet ikke gaar an at dele Landet provinsvis. Gaar De til Nordsjælland, finder De Partier, der ikke er meget forskellige fra de jyske. Der er overhovedet ikke mere den Grund til at dele Landet i Provinser, som der var den Gang, da man skulde rejse med Smakken fra Kalundborg til Aarhus; da kunde man forstaa Adskillelsen; men nu er der ingen Grund til den Skelnen, man saa ofte hører, mellem Jylland og Øerne.

Saa kommer jeg til det store Spørgsmaal, som vi ikke kan forbigaa, naar der her er Tale om Konsulentsagens Fremtid, Spørgsmaalet om Statshjælpen. Vi véd, at Konsulentinstitutionen ikke var kommet til Live, i alt Fald ikke som den er, hvis ikke Staten havde været med. Det er tidt nok sagt, at noget saadant ogsaa kunde komme ad privat Vej. Men det gør det ingen Steder. Selv om den enkelte Mand er patriotisk sindet og i Besiddelse af Midlerne, vil man aldrig i den Grad ensartet og retfærdigt og konsekvent kunne anvende Pengene paa disse Sager, som naar det er Staten selv, den samlede

Repræsentation for hele Landets Interesser, der gør det. Man kan dér nævne England som det private Initiativs Land. Ja, England er jo et ualmindelig rigt Land, hvor man har været ualmindelig offervillig; men Forholdene dér er ganske forskellige fra vore. Danmark er ikke noget rigt Land; her er aldeles ikke saadanne Betingelser tilstede, at man skulde kunne tænke sig en Institution som denne opretholdt ad privat Vej. De vil maaske sige: Foreningerne! Men jeg tror heller ikke, Foreningerne kan det; der skulde da i alle Tilfælde være langt større Deltagelse i Foreningslivet, end vi har i Øjeblikket; og selv om Foreningerne fik den, vilde der ikke let komme en saadan Stabilitet og Konsekvens ind i Arbejdet, som naar Staten giver sit regelmæssige Tilskud. Paa den Maade, som det gaar nu, at Idéerne kommer fra Landbruget selv, fra dets Organisationer eller fra enkelte Mænd — og disse enkelte Mænd kan jo bedst gøre sig gældende gennem Organisationerne —, kommer disse Idéer jo ind for Statsmyndighederne, og dér bliver de bedømte fra det Standpunkt, de nu anlægger. Der kommer derved en gentagen Behandling af Sagen, og det skulde da være mærkeligt, om der ikke kom færre Tilfældigheder frem, naar det saaledes er flere Faktorer, der afgør en Ting, end naar det var en enkelt eller enkelte. Vi kan nogenlunde gaa ud fra, at naar Staten træder til med sin Hjælp, bliver det en mere maalbevidst, konsekvent og ensartet Maade, Landbruget bliver hjulpet paa. Altsaa, for det første kan Midlerne ikke skaffes ad andre Veje, og for det andet vil Hjælpen ikke blive saa stabil, ensartet og konsekvent, som naar Staten skyder det manglende til. Men det tror jeg er et Princip, vi maa holde paa: at Staten ikke skal give, naar vi ikke selv giver; vi skal vise en vis Offervillighed, vise Vilje og en vis Evne til at hjælpe os selv, inden vi forlanger, at Staten skal komme; men saa bør den ogsaa komme. Der er en anden Ting at mærke ved Konsulentvæsenet foruden det, at Staten i og for sig gør noget godt ved at udvikle og ophjælpe Landets naturlige

Ressourcer, og det er noget, som jeg kunde fristes til at sige, at D'Hrr. har bevist her i Dag; det er nemlig dette, at jeg ser ikke nogen bedre Maade, hvorpaa Staten kan faa at vide koncist og nøjagtigt, hvad det er, Landbruget trænger til, end netop, at man har en Institution som Konsulentvæsenet. Ære være vore Landboforeninger! Ære være Landhusholdningsselskabet! Men vi maa have Fagmænd, hvis Liv gaar op i det at arbejde for disse bestemte Opgaver. Vi maa have Folk, hvis Tanker er opfyldte af dette: Hvorledes er det, Landbruget bedst skal hjælpes? Hvad er det, vi trænger til? Kun paa den Maade kan vi vente, at Staten kan faa de rette Oplysninger. Jeg skal ikke komme ind paa, hvad Staten — Ministeriet og Rigsdagsmændene — særlig skal gaa ud fra; men jeg tror, vi med Rette kan sige, at de kan kræve af os at faa at vide, hvad vi trænger til. Hvis vi ikke oplyser dem derom, stiller vi dem en umulig Opgave og risikerer bestandig at faa en Misforstaaelse, et Nej, hvor vi skulde have et Ja, eller omvendt. Og er der noget, der er uheldigt for dem, der skal arbejde sammen — og det skulde vi jo dog —, er det Misforstaaelser; de kan føre til alvorlige Konflikter, og selv om de ikke gør det, er de altid uheldige.

Vi har i Dag gennem de afholdte Foredrag set, at D'Herrer virkelig er i Stand til at sige, hvad det er, vi trænger til. Den Oplysning, Staten skal have, skal være upartisk, og den skal være faglig og saglig. Men saa maa vi ogsaa forlange, at vi faar den Hjælp, der hører til. Jeg har sagt det før, og jeg kan ikke sige andet nu, end at det er beklageligt, naar der er Tale om nogen væsentlig Beklippelse af de Tilskud, Landbruget faar. Jeg vil gerne udtale min Glæde over, at Konsulentvæsenet i det hele og store er gaaet fri; men ligesaa sikkert vil jeg beklage, om der ikke gives Tilskud til Deres Konsulentmøder. Jeg talte før om Lægen, der en Gang imellem skal ind til Hospitalet for at se, hvad nyt der er, for at komme til at tale med sine Kolleger og faa sit eget

Syn rettet. Han gaar derude i sin Ensomhed og arbejder sig maaske ind i noget forkert — ingen kan taale altid kun at arbejde med sine egne Tanker. Han ønsker at spørge sig for: »Hvordan behandlede Du det Tilfælde, eller hvad vilde Du have gjort under de og de Forhold?« Paa samme Maade har vi her en lille Lejlighed, hvor vi kan udveksle Tanker. Det fejler ikke, at mange af Dem er komne hjem fra disse Møder med gode Resultater, og at det virkelig har været frugtbringende for Deres Gerning, at De har talt med Folk, der har lignende Opgaver. Og inden disse Møder tænker De paa: Det og det skal Du spørge den eller den om! Der gaar saaledes en Forberedelse forud for disse Møder.

Jeg kom til at glemme noget før: Naar D'Hrr. virker ude omkring, vil jeg bede Dem om en Ting foruden det meget, jeg bad om, det er, at De noterer, saa snart der er noget, der er værd at huske — saa at De en Gang, naar De bliver ældre, kan se i Dagbogen, hvad der har mødt Dem i Livet, hvorledes De har behandlet dette eller hint Spørgsmaal, og hvordan de eller de Landmænd tog det op, og mange andre interessante Ting. Det er naturligvis ikke alene, naar De bliver gamle, De skal se paa det, men mange Gange i Livet, saa man bestandig lærer. Og der er ikke meget, man lærer bedre af, end af sine egne Erfaringer.

Saa har jeg endnu kun at tilføje, at jeg gerne vil bringe Dem en hjertelig Tak. Siden denne Institution kom op, har Landbruget gennemgaaet store Forandringer, og jeg tør sige store Forbedringer. Der er lagt et meget væsentligt Arbejde ind i det, som er vor Livsnerve her i Landet, og dertil har D'Hrr. bidraget overordentlig meget. Jeg tror, at den Vej, vi er kommet ind paa, er den rigtige, og jeg tror tillige, at der er Mulighed for en ganske anden Udvikling end den, vi nu er kommet til. Jeg tror, at baade D'Hrr. selv og det Landbrug, De arbejder med, kan have en glædelig Udsigt til at komme langt videre. Men jeg vil takke Dem hjerteligt for, hvad der allerede er

naaet. Og naar jeg nu ønsker noget for Dem, er det, at denne Virksomhed maa blive ved for Dem længe endnu. Hvis man i sin Tid havde plantet et Træ, som hed Konsulenttræet, havde det nu mange Grene, mange store og stærke, mange endnu kun smaa og svage. Jeg vil haabe for D'Hrr., at dette Træ maa blive stort og kraftigt og vise sig at være en Eg, som kan staa i mange Aar.

Den ledende Præsident: Er der nogen, der ønsker Ordet? . . . . . (Ophold.) . . . . . Da ingen ønsker at udtale sig i Anledning af dette interessante Foredrag, vil jeg rette en varm Tak til Kammerherre Bech for dette Foredrag, som har interesseret os alle levende baade ved sit Indhold og ved sin Form.

4. Landbrugslitteraturens Benyttelse.

Indledet af Hr. Bibliotekar *Raphael Meyer*.

Mine Herrer! Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, gennem hvilket jeg har faaet Opfordring til her paa Konsulentmødet at indlede en Diskussion om Landbrugslitteraturens Benyttelse, har alle sine Dage, endda ganske specielt i de allerseneste Aar, interesseret sig for Spørgsmaalet landøkonomisk Læsning. Foruden at Selskabet nu, ligesom ogsaa i tidligere Tid, søger at støtte den intellektuelle Opdragelse, som faglig Læsning giver, ved at det spreder god ældre og nyere Landbrugslitteratur i videre Kredse og virker i denne Retning ved et staaende Bogudvalg, har det i Løbet af de sidste 7 Aars Tid ikke mindre end 3 Gange aabnet sine Døre for Foredrag med efterfølgende Diskussion om det Emne, som nu ogsaa skal drøftes her.

I 1904 holdt daværende Overlærer, nuværende ministeriel Konsulent i Bogsamlings-sager, Professor *Steenberg* Foredrag om »Landbrugsbiblioteker og Udbredelse af Landbrugslitteratur«, i 1909 holdt Forstander *Thomas*

Madsen-Mygdal Foredrag om »Literære Hjælpemidler for den praktiske Landmand«, og i 1911 talte jeg selv om »Landbrugsbiblioteker«. Endvidere er det nu stillet i Udsigt, at Selskabet vil nedsætte et Udvalg til at overveje, »hvad der kan gøres for at fremme Udbredelsen af god Landbrugsliteratur«, og man har sikkert ved at bringe Sagen for i Konsulentmødet umiddelbart inden dette Udvalgs Nedsættelse villet søge at interessere en paa en Gang saa talrig og saa forstaaende og indsigtfuld Kreds, som Deltagerne i disse Møder, end yderligere for Sagen, samtidig med at man naturligvis har villet søge at faa Meningstilkendegivelser frem og eventuelle Ønsker at høre netop af Dem, mine Herrer, for at det kommende Udvalg eventuelt kunde bruge disse Ønsker som Fingerpeg og Rettesnor under sit Arbejde.

Jeg skal nu, idet jeg ganske forbigaar som givet — og det forhaabentlig med Rette —, at faglig Læsning er af det gode, søge at lægge Spørgsmaalet til Rette for en Drøftelse og vil da fremdrage de Hovedpunkter, som det efter min Mening kommer an paa at faa klaret.

Det Landbrugsliteratur læsende Publikum falder paa naturlig Vis, baade efter sin faglige Uddannelse og efter det deraf flydende Behov, i to Hovedgrupper: de videnskabelige Læsere, hvortil jeg regner alle dem, der er virksomme som Lærere baade i den højere og den lavere Landbrugsundervisnings Tjeneste, endvidere dem, der som Konsulenter skal virke vejledende for andre, og dem, der skal være Foregangsmænd gennem Forsøgsvirksomhed — og paa den anden Side de praktiske Arbejdere, der udmærket godt kan have en høj teoretisk Uddannelse, men for hvem Arbejdet ligger saadan, at de kun kan beskæftige sig med Bøger i deres Fritid, og af hvilke Broderparten dog kun er i Besiddelse af den teoretiske Lærdom, som faas ved den saakaldte lavere Landbrugsundervisning, den tilsvarende Havebrugs- og Skovbrugsundervisning, eller endog slet ikke har faaet nogen teoretisk Undervisning.

Hvad nu først den videnskabelige Benyttelse af Landbrugsliteraturen angaar, saa gælder her naturligvis det samme, der, som Følge af Studiernes, Literaturens og vort hele Samfunds Udvikling, har gjort sig gældende paa andre Studieomraader. Studiet er paa én Gang blevet saa almindeligt og saa specialiseret og Literaturen som en naturlig Følge deraf saa rig, at det gennemgaaende ikke mere er muligt for Enkeltmand i sit Studerekammer at samle og ved Selveje at ophobe og holde Orden paa alt det, han i Aarenes Løb har haft Brug for og i Fremtiden kan have Chance for at skulle søge tilbage til, og den demokratiske Udvikling paa Bogbenyttelsens Omraade, som begyndte herhjemme allerede i Enevældens Oplysningstidsalder, har ført med sig, at Staten beredvillig gennem almen tilgængelige offentlige Biblioteker stiller sine Bogskatte til Disposition for den store Almenhed og først og fremmest for de videnskabelige Forskere og Arbejdere. Den Trang til Specialisering, der er og end yderligere maa blive det moderne Bibliotekslivs Løsen, gjorde sig fra første Færd gældende paa Landbrugsomraadet. Saa snart der forelaa et organiseret Studium og en videnskabelig Uddannelse, tog man ogsaa fat paa Tilvejebringelse af det dertil nødvendige og specielle Bibliotek. Allerede en halv Snes Aar efter, at *Abildgaard* havde aabnet sin Skole, stiftedes Veterinærbiblioteket, som $\frac{3}{4}$ Aarhundrede senere, da man skred til Indstiftelse af et selvstændigt Landbrugsstudium, blev til Grundstammen i den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliotek. Det talte den Gang noget over 5000 Bind og er nu paa henved 50,000, et anseligt Tal, som vidner om, at der i Tidens Løb, hverken af Staten eller af Privatfolk har været sparet paa den ene Side paa Tilskud og paa den anden Side paa Gaver. Men dette er ogsaa absolut nødvendigt, dels paa Grund af de økonomiske Videnskabers uhyre Opsving, stadig voksende Alsidighed og Specialisering, dels af Hensyn til Landbrugsvidenska-

bernes enestaaende Betydning for vort Lands Udvikling og Velfærd.

Sin bedste Støtte har Biblioteket naturligvis i Statsbevillingerne. Ogsaa de tilfældige Gaver, baade de smaa, som bestaar af enkelte Værker, og de større, som bestaar af hele Samlinger, er af meget stor Betydning. Indstiftelse af Legater til Fordel for Biblioteket i Almindelighed eller til Indkøb af speciel, nærmere af Legataren angivet Literatur, som i Aarenes Løb i ikke ringe Omfang har fundet Sted ved Universitetsbiblioteket, kendes endnu ikke ved Veterinær- og Landbohøjskolen. Vel overdrog i Slutningen af det 18. Aarhundrede en fædrelandssindet Mand, som havde en sjælden Forkærlighed for den landøkonomiske Literatur, Generalmajor *Joh. Fr. Classen*, sine Bogsamlinger delvis til Landhusholdningsselskabet og bestemte en efter Datidens Forhold meget betydelig Sum til Samlingernes Vedligeholdelse og Forøgelse. Ved det Classenske Biblioteks Forening med Universitetsbiblioteket opnaaede Landbruget da ogsaa, at den landøkonomiske Afdeling blev afgivet til Veterinær- og Landbohøjskolens Bibliotek, som derved fik en værdifuld Forøgelse uden dog at faa ringeste Del i Legatmidlerne. Vel har Biblioteket i en meget lang Aarrække haft et beskedent Tilskud paa 200 Kroner fra Fideikommisset, men dette Tilskud er nu hørt op, og dermed synes Generalmajor *Classens* i levende Live nærede og gennem testamentariske Bestemmelser forevigeede Interesse for Landbrugslitteraturens Samling og Tilgængeliggørelse at være skrinlagt. Man maa haabe, at højsindede Mænds Bestræbelser til Fordel for Landbrugslitteraturen i Fremtiden maa faa en mindre krank Skæbne.

Ogsaa paa anden Vis maa en Institution som vort Bibliotek anraabe om og gøre Regning paa Velvilje og Støtte udefra. Det bør som *C e n t r a l s t e d* for Landbrugslitteratur her i Landet gennem sin Bogbestand først og fremmest til enhver Tid kunne give absolut udtømmende Oplysninger om alt, hvad der direkte eller indi-

rette angaar vort Lands landøkonomiske Liv og Udvikling, baade stort og smaat; men dertil er det nødvendigt, at Biblioteket kommer i Besiddelse af hele Danmarks Landbrugsliteratur. Det allermeste heraf fremtræder i en saadan Form, at det slet ikke kan faas til Købs gennem Boghandelen; det er Forenings- og Kommissionspublikationer af mere eller mindre offentlig, halvoffentlig eller privat Karakter, foruden mange rene Statspublikationer, Ting, der ingen Købe- eller Salgsværdi har i og for sig, men af vedkommende Institutioner sendes gratis ud til interesserede Kredse, mange Gange ogsaa til ganske uinteresserede, men som det ofte nogle Aar efter deres Fremkomst kan være umuligt at opdrive, da Oplaget i Reglen omdeles helt, mens Tryksagen endnu er aktuel, og Publikum i Reglen efter nogen Tids Forløb lader det hele gaa i Papirskurven eller har anden mere praktisk Anvendelse derfor. Man skulde mene, at det var en Selvfølge, at vort offentlige Landbrugsbibliotek altid blev betænkt med et Eksemplar af disse i de fleste Tilfælde statsunderstøttede Publikationer, da det for Fremtidens Forskning paa det landøkonomiske Omraade er af fundamental Betydning, at denne Literatur, dette Kildemateriale er tilstede og let tilgængelig paa det eneste naturlige Hjemsted derfor. Det kan ikke hjælpe at ville sige, at Biblioteket ganske sikkert vil faa en saadan Publikation overladt af vedkommende Institution, naar det blot anmoder derom. Det er ganske simpelt umuligt at anmode derom, da man ikke har noget Middel til at holde Øje med disse boghandlermæssigt set private Publikationers Fremkomst. Man opdager alt for ofte først deres Eksistens, naar de savnes af netop det Publikum, som har Brug for dem, og som med Rette staar noget uforstaaende over for den triste Kendsgerning, at vort eneste offentlige Landbrugsbibliotek ikke paa dette rent elementære Omraade ser sig i Stand til at opfylde det allerbilligste Krav.

Til vore tre offentlige almene Statsbiblioteker (det kongelige Bibliotek, Universitetsbiblioteket og Statsbiblioteket

i Aarhus) indgaar ifølge Loven om Tryksagers Aflevering ganske mekanisk samtlige i Danmark fremkommende Tryksager. Det var ønskeligt, om vort Landbrugsbibliotek ved en lignende eller beslægtet Foranstaltning ganske af sig selv kunde komme i Besiddelse af alle vore Landbrugs-tryksager, men saa længe dette ikke er Tilfældet — det er dog mit Haab, at det en Gang maa blive saa —, saa længe maa vi anraabe om vedkommende Institutioners Velvilje, og jeg benytter da Lejligheden til at bede de Tilstedeværende, som jo saa godt som alle hører med til denne Landbrugsliteraturs Producenter og Udgivere, om ved Omsendelsen altid uden Undtagelse at forsyne Veterinær- og Landbohøjskolens Bibliotek med 1 Eksemplar af enhver Tryksag.

Hvad der er nødvendigt, for at Biblioteket skal kunne tilfredsstille det videnskabelige og literære Arbejde, som det skal støtte, er altsaa dels tilstrækkelige Pengemidler til at købe fremmed Literatur og den Smule dansk Literatur, som i det hele taget kan købes, og dels Velvilje fra vore Landbrugsinstitutioners Side ved Udsendelse af Tryksager.

Om Bibliotekets Benyttelse, der i de senere Aar er steget meget stærkt, foreligger der fyldige Oplysninger i Højskolens Aarsberetninger; desuden har den været stærkt paa Tale ved de 3 nævnte Foredrag og Diskussioner; jeg skal her nøjes med at supplere disse Oplysninger med de allersidste Data og nærmere belyse den Post i vort Bogbenyttelsesregnskab, som angaar »Bogforsendelse til udenbysboende Laanere«, som jo tør paaregne særlig Interesse i denne Forsamling. I Finansaaret 1910—1911 naaede Bogbenyttelsen det anselige Antal af 10,367 Bøger; deraf falder 3896 paa Benyttelse i Læsesalen, Resten paa Hjemlaan, nemlig 1769 til Lærere og Assistenten ved Højskolen, 2094 til Højskolens Studerende i alle Fag og 2643 paa fremmede Laantagere. Af dette sidste Antal Bøger

blev 1062 i 388 Pakker forsendt til udenbysboende Laanere, nemlig:

113	Pakker med 307	Bøger til Konsulenter, Forsøgsstationer, Landbrugslærere,
106	» » 281	» til Dyrlæger,
23	» » 74	» til højere Skovbrugsfunktionærer,
16	» » 64	» til Skovfogeder,
10	» » 25	» til Havebrugere,
120	» » 311	» til andre Laanere.

Under Begrebet andre Laanere er sammenfattet et meget broget Publikum: Stiftamtmand, Overretsassessor, Gaardmand, Landpostbud, Husmand og Brugsforeningsuddeler og lige fra Sygehuslæger ned til Landsbysmed og Landsbyskræder.

Hvad der særlig fortjener Opmærksomhed i denne Forsamling, er vel nok:

113	Bogpakker med 307	Bøger til Konsulenter, Forsøgsstationer, Lærere,
106	» » 281	» til Dyrlæger.

For Dyrlægenes Vedkommende har jeg gjort Laanene op personvis for at komme til Klarhed over, hvor mange Dyrlæger uden for Hovedstaden der i det hele taget benytter Biblioteket, og det viser sig, at det kun har været 42 af samtlige danske Dyrlæger uden for København, og mine Tal røber yderligere, at af de 106 Bogpakker til Dyrlæger falder 72 paa kun 14 Personer; de øvrige 28 Dyrlæger har altsaa kun faaet i alt 34 Bogpakker eller gennemgaende 1 om Aaret. — Til dette Specialopgør har jeg valgt Dyrlægenes Klasse, fordi den er mere ensartet sammensat end nogen af de andre, men jeg mener, at vi har Lov til i store Træk at overføre til de andre Klasser, hvad vi har set gælder for denne. Til 106 Bogpakker til Dyrlæger svarer altsaa i Virkeligheden kun 42 Personer; Forholdet mellem Bogpakkernes Antal og de paagældende

Individets Antal er da kun 40 pCt. Dette anvendt paa Konsulenter, Forsøgsstationer og Landbrugslærere uden for København giver, at i alt 45 Personer blandt Konsulenter, Forsøgsstationsfolk og Landbrugslærere uden for København har laant 307 Bøger.

Disse Tal er ikke imponerende store, og naar man spørger om Midler til at faa dem arbejdet op, saa vil jeg, da det her først og fremmest drejer sig om Benyttelse af Landbrugsliteratur paa fremmede Sprog, pege paa, at efter min Erfaring alt for faa af vore Landbrugsstuderende, der jo senere gaar ind i de Stillinger, vi her taler om, evner at læse deres Fags Literatur uden paa Modersmaalet. Det bør derfor være en af vor Landbrugspresses Opgaver gennem fyldige Referater, saaledes som det nu for en Del af Literaturens Vedkommende finder Sted i »Tidsskrift for Landbrugets Planteavl«, at lade danske Læsere følge de vigtigste landøkonomiske Foreteelser i Udlandet. Men desuden bør, eftersom de sproglige Færdigheder hos den studerende Ungdom dog sikkert er i Tiltagende, og forresten ogsaa af Hensyn til den faglige Læsning paa Modersmaalet, Vejledning i Bogbenyttelse spille en større Rolle i selve Uddannelsen og Undervisningen — i hvert Fald for mange Fags Vedkommende. Da den gamle Veterinærskole i 1844 udarbejdede en udførlig »Underretning og Vejledning« for sine Elever, anbefaledes ved Siden af de obligatoriske Forelæsnings- og Øvelsesrækker tillige et flittigt Selvstudium, og Eleven fik en Fortegnelse paa en stor Mængde almene og specielle Skrifter, som skønnedes at være nyttige til det Øjemed. Nutildags faar Eleverne paa den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole ikke engang længere nogen Fortegnelse over de Bøger, de skal bruge ved selve Undervisningen, endsige i al Almindelighed nogen systematisk Vejledning og Haandsrækning til Benyttelsen af den vældige Literatur, som alene ved sin Rigdom er skikket til at skræmme enhver Begynder.

Ønsker man, at det skal blive almindeligt, at de Folk,

som arbejder som ledende i vort Landbrug, i større Omfang, end det nu er Tilfældet, paa første Haand skal følge med i, hvad der foregaar i deres Fag uden for vort lille Lands Grænser og derigennem gøre Udlandets Erfaringer og Studier frugtbare for Indlandet, bliver der altsaa to Ting at sørge for: Kendskab til fremmede Sprog og Oplæring i Benyttelse af faglig Literatur. Om vort Land med den førende Stilling, det i flere Henseender indtager i det internationale Landbrug, muligvis har Raad til ikke at indhøste Erfaringer ad den Vej i videst muligt Omfang, skal jeg ikke komme ind paa. At der fra selve Bibliotekets Side er gjort alt muligt for at lette Benyttelsen, ogsaa ved meget hurtig Bekendtgørelse af Nyerhvervelser i faglige Tidsskrifter, er noget, som De alle véd.

Den Bogbenyttelse, jeg hidtil hovedsagelig har talt om og for en Nemheds Skyld har betegnet som den videnskabelige, er af den Art, at der næppe hersker Tvivl om, at den til enhver Tid bør og forhaabentlig ogsaa vil kunne tilfredsstilles gennem Veterinær- og Landbohøjskolens Bibliotek, som besidder de allerbedste Betingelser for at kunne udvikle sig til et virkeligt dansk Centrallandbrugsbibliotek. Der er gentagne Gange bleven rejst Tvivl, om dette Bibliotek — eller overhovedet et enkelt Bibliotek — ogsaa vil være i Stand til at tilfredsstille en mere populær Landbrugslæsning, og det af Folk, som kender vor Landbostand, dens Behov og Karakter langt bedre end jeg, og jeg maa derfor bøje mig for denne Dom. Jeg skal blot hævde, at det biblioteksmæssigt set vilde være den letteste Sag af Verden. Der vilde intet være i Vejen for, at et Centrallandbrugsbibliotek, dels gennem Bogførsendelse til Enkeltmand, hvilket altid er det bedste, da saaledes de individuelle Tilbøjeligheder og Ønsker bliver bedst tilfredsstillede, dels gennem Udsendelse af Vandrebiblioteker til Filialer, Bogsamlingssteder, Landbrugsskoler, Konsulenter, kunde sørge for den populære

Bogbenyttelse ved Siden af den mere videnskabelige, ja derigennem endda ofte forberede og støtte denne. — At vore Landbrugsforeningers og Landbrugsskolers Biblioteker er i en saadan Forfatning, at de i det store og hele maa skønnes ikke at kunne magte den Opgave at hjælpe, lad mig sige Lægmand til landøkonomisk Læsning, er slaaet fast ved det i sin Tid af Overlærer *Steenberg* og nu i Fjor af mig indsamlede statistiske Materiale om disse Bogsamlingers Karakter og Benyttelse, som er bearbejdet og offentliggjort i »Tidsskrift for Landøkonomi« 1904 og 1911.

Dog der er ogsaa andre Veje end Biblioteksvejen, ad hvilke der kan sørges for Benyttelse og Udbredelse af faglig Læsning blandt Menigmand. Der er først og fremmest *Landbrugspressen*. Ligesom det er min Tro, at der ad Biblioteksvejen paa Sagens nuværende Standpunkt — dels af Hensyn til de Midler, man kan faa til Raadighed, dels af Hensyn til den rent bibliotekstekniske Ledelse, som ingen Bogsamling kan undvære — vil opnaas mest ved en *Centralisation*, en Samling af de spredte Kræfter, saaledes mener jeg, at ogsaa vor Landbrugspresse lider under en alt for stor Splittelse af Kræfter og Midler. Et, to eller tre virkelig store Landbrugsorganer med store Læsekredse hvert for sig vil have langt bedre Chancer for at kunne bringe gedigen faglig Læsning til Folket end de mange smaa lokale Blade.

Men ved Siden af Pressens dog altid noget døgnmæssige Literatur maa der ogsaa sørges for god populær Literatur i Bogform, idet Fagpressen, hvad enten den fremtræder som Dagblad, Ugeskrift eller Maa nedsskrift, aldrig kan bringe det til at give mere end løsevne og tilfældige Stumper. I Bogform samles Stumperne til større eller mindre Helheder. Det er tidligere fra anden og det meget indsigtfuld og kompetent Side bleven fremhævet, at vor Tids danske Landbrug i Mod sætning til den tidligere Generations savner solid folkelig Læsning. Det er noget, der bør raades Bod paa. Vi dispo-

nerer over en stor Skare af veluddannede Fagfolk, som i Følge deres Herkomst, Opdragelse og Arbejdsfelt staar i den inderligste Forbindelse med Lægfolket. De bør tage fat og sørge for, at vort Landbrug ogsaa paa dette Omraade staar paa Højde med Ulandet og ikke svigter de af Forfædrene indstiftede Traditioner. Faar vi først den gode folkelige Læsning, saa faar vi sikkert ogsaa ganske af sig selv de gode Læsere blandt Folket.

For Lægmand burde det ikke være nok blot én Gang at have læst en Bog, blot at have læst den igennem. Den Læsning, der bydes ham, bør være saa solid, at han kan føle Trang til at vende tilbage til den, hvilket bedst sker, naar han selv ejer den. Han bør derfor animeres til efter sit ringe Behov og sin fattige Evne at samle paa Bøger. Derfor bør den Landbrugsliteratur, som bydes ham, i sit Ydre være saadan udstyret, at den ogsaa af den Grund er værd at gemme: godt Papir, godt Bogtryk, gode og mange Illustrationer og, hvad der ikke er mindst vigtigt, god Indbinding. Man har vist al mulig Grund til at være glad over de med Bladet »Husmanden« udsendte Smaahefter, som tilsammen skal danne »Husmandens Haandbog«, og maa blot ønske, at Ejerne, hvis Tal sikkert ikke er ringe, snart maa kunne lade Hefterne indbinde, inden de forkommer.

Samling af faglig Literatur blandt Lægmand — i dette Tilfælde blandt Landmænd — var i og for sig et godt Objekt for Præmiering. Vi ynder jo i vort Landbrug Præmieringssystemet, og Eksemplet med Præmiering af private Landbrugsbogsamlinger er givet i Ulandet, det jeg véd i Belgien. Desværre har jeg ingen Oplysninger at fremlægge om dette Præmieringsarbejdes Frugter. Der maa ved en saadan Præmiering naturligvis ikke blot tages Hensyn til Samlingens Størrelse, men nok saa meget til dens Sættelsesart og Godhed, og Præmieringen kunde — hvis man mener, at Landbrugsforeninger og Landbrugsskoler skal lægge sig efter Bogsamlinger — og-

saa udstrækkes til eller maaske ogsaa begrænses til disse.

Jeg skal endnu til Slut anføre en Foranstaltning, som sikkert er af største Betydning for Literaturens Benyttelse og Udnyttelse: *B o g k a t a l o g e r* og *B o g l i s t e r*, hvorigennem Publikum, baade det lærde og det læge, kan træffe sit Valg blandt Bøgenes overvældende Masse. — For de videnskabelige Læsere kan man sige er der sørget tilstrækkelig gennem Veterinær- og Landbohøjskolens trykte Katalog, hvoraf der om kort Tid vil foreligge et nyt Tillæg, som omfatter Forøgelsen i Aarene 1906—10. For Lægmand og for de mindre videnskabelige bør der sørges ved mindre Bogfortegnelser. Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Fortegnelse over Bøger, som egner sig til Sognebogsamlinger, trænger til en Fornyelse, hvori der bliver taget endnu mere Hensyn til det tekniske, specielt det landbrugsfaglige, end det tidligere var Tilfældet, og maaske kunde der ogsaa paa vort Omraade opnaas en Del ved Udsendelse og Fremlæggelse paa passende Steder af ganske smaa Boglister over specielle, nøje afgrænsede Emner, som er aktuelle i Tiden. — Saadanne Smaalister kunde foruden Titler paa Bøger ogsaa indeholde Titlerne paa enkelte gode og for Publikum let overkommelige Tidsskriftsartikler. De maatte selvfølgelig udarbejdes med største Omhu og Indsigt, helst af Fagfolk. Der trænges i det hele taget herhjemme og ikke mindst i Landbruget til Oplysninger om, hvor man kan faa Besked om de forskellige Spørgsmaal. Til enhver populær og for Folkets bredere Lag beregnet Artikel og Bog burde der slutte sig en Liste over Bøger m. m., hvor man kan faa yderligere og speciellere Besked om det behandlede Emne. Derved animeres Læseren til at arbejde videre paa egen Haand. Saadanne Henvisninger burde frem for alt findes under hver Artikel i en Bog som den nu udkommende Landbrugsordbog; at de savnes der, véd jeg fra min Praksis i Veterinær- og Landbohøjskolens Læsesal. Alt literært Arbejde er Oplysningsarbejde, og man tjener Oplysningen

allerbedst netop ved Angivelse af, hvor de fyldigste og bedste Oplysninger kan faas.

Der er tilfaldet mig det Hverv som staaende i Bøgernes Verden og i Landbrugets Tjeneste at være Haandlanger ved det Oplysningsarbejde, som udgaar fra vort Landbrugs Højskole, og som paa saa mange Maader ogsaa kommer de Landbrugere til Gode, som ikke længere er — eller ogsaa aldrig har været knyttede til Højskolen. Jeg har paa mange Maader faaet Støtte i dette Arbejde, særlig fra de yngre, som er udgaaet fra Skolen i min Tid, og jeg haaber, at jeg ved de Ord, jeg her har faaet Lejlighed til at udtale, ogsaa maa have vundet nogle af de ældre, som hidtil ikke har kendt mig, saa at de hjælper med til at faa nogle af de Skavanker afhjulpne, som jeg har maattet fremhæve.

Den ledende Præsident: Maa jeg spørge, om nogen af D'Hrr. ønsker at rette nogen Forespørgsel eller fremsætte Udtalelse i Anledning af det afholdte Foredrag?

Konsulent O. H. Larsen: Maa jeg sige et Par Ord om Lærernes og Konsulenternes Benyttelse af Landbohøjskolens Bibliotek. Det blev sagt af Indlederen, at den kun var meget beskeden; og det skal jeg give ham Ret i, det er meget smaa Tal, der her er nævnt, og hvis man yderligere fik dem specificerede for Lærere og Konsulenter, saa man kunde se, hvor mange hver havde faaet af de 136 Bogpækker, der var udsendte til dem, vilde det nok vise sig, at der var færrest Konsulenter blandt Pakkernes Modtagere. Jeg er i det Tilfælde, at jeg i en Række Aar har været Landbrugslærer, inden jeg blev Konsulent, og jeg har gjort den beklagelige Erfaring ved at skifte Livsvirksomhed, at det er blevet meget vanskeligt for mig at tilfredsstille min Trang til Læsning siden jeg blev Konsulent. Jeg vilde gerne have Lov til at sige, at naar Benyttelsen af Landbohøjskolens Bibliotek er saa ringe fra Konsulenternes Side, som jeg tror, den er, beror det for en Del paa, at vor Virk-

somhed er af en saadan Beskaffenhed, at rolig Læsning næsten bliver umulig for os. Vi beklager det sikkert i høj Grad selv, i hvert Fald kan ingen beklage det mere end jeg, men det kan vanskeligt være anderledes. Som Lærer kan man planlægge sit Arbejde om Efteraaret; man véd, hvilke Fag man skal undervise i, og kan bedre skaffe sig Literatur til Afbenyttelse. Som Konsulent maa man derimod nøjes med at sluge lidt hist og her af, hvad der er lettest tilgængeligt, medens der sjældent levnes os Tid til at gaa til de egentlige Kilder, skønt det ubetinget vilde være fornøjeligere for os, hvis Tiden tillod os det. Det var kun denne Bemærkning, jeg vilde have Lov til at gøre til Forklaring af Konsulenternes forholdsvis ringe Benyttelse af Biblioteket.

Den ærede Indsender mente, at man maaske gennem Præmiering af private Bogsamlinger kunde gøre noget for at fremme Læselysten. Jeg tror ikke, man naar meget ad denne Vej; man vil maaske højest opnåa at sætte en Præmie paa Folks Lyst og Evne til at anskaffe sig Bøger, men man vil intet kunne konstatere vedrørende Bøgernes Benyttelse. Ofte er det dem, som kun har Raad til Anskaffelse af faa Bøger, der benytter dem flittigst. Jeg har tidt undret mig over, at Folk, som havde gode Haandbøger staaende paa deres Boghylde, ikke havde Anelse om disse Bøgers Indhold, begrundet paa, at de aldrig lukkede dem op; en Kendsgerning, som de aldeles ikke lagde Skjul paa. — Bogsamlinger, som ikke benyttes, er der jo ingen Grund til at præmiere.

Men selvfølgelig vilde det være meget heldigt, om man ad en eller anden Vej kunde opmuntre den Trang til Læsning, som er til Stede, og for Konsulenternes Vedkommende er det vistnok ofte saaledes, at foruden vor Virksomheds Art ogsaa den Omstændighed, at vore egne Bogsamlinger tit er smaa og forældede, gør det vanskeligt for os at følge med. Jeg har tit spekuleret paa, om der ikke fra de Institutioner, hvortil Konsulenterne er knyttede, kunde gøres noget for at lette Konsulenterne Adgang

til Anskaffelse af gode Haandbøger i større Udstrækning, end hidtil er sket. Der er maaske ikke saa mange Landboforeningsformænd til Stede her, men jeg vil dog benytte Lejligheden til at gøre Landboforeningerne og de øvrige Institutioner, hvortil Konsulenterne er knyttede, opmærksomme paa, at de vilde gøre en god Gerning ved at stille sig velvilligt til Konsulenternes Ønske i den Retning, bl. a. ved at være dem behjælpelige med at skaffe Midler til at holde de nødvendige Fagskrifter. Det er virkelig saadan, at et stort Antal Konsulenter ikke en Gang er i Besiddelse af de, kan vi godt sige, ganske nødvendige Fagskrifter for blot at følge nogenlunde med paa Landbrugets Omraade. Maa jeg ogsaa have Lov til at sige, at jeg tit har undret mig over, at vor Landbrugsfagpresse ikke i højere Grad, end den gør, henleder Læsernes Opmærksomhed paa, hvad der kommer frem af Fagnyheder. Jeg tror, det vilde være højst ønskeligt, om Landbrugspressen vilde gøre dette, og ikke alene nøjes med lige at nævne Bogens Titel, men ogsaa at antyde Indholdet, i Lighed med, hvad »Tidsskrift for Landbrugets Planteavl« har begyndt paa. Ønskeligt var det, om Landbrugspressen som Helhed kunde ofre lidt mere af sin Plads paa Anvisning af god Literatur; jeg tror egentlig, at der herigennem vil kunne gøres en Del for en stærkere Benyttelse af Landbohøjskolens Bibliotek, og jeg vil tillade mig at rette en ærbødig Henstilling til de tilstedeværende Repræsentanter for Landbrugspressen om at tage disse mine Udtalelser under alvorlig Overvejelse.

Konsulent *Sørensen* (Horsens): Jeg kan slutte mig til Hr. Larsens Betragtning i, at vi ikke har ret megen Tid; men jeg vil dog sige, at vi kan de allerfleste Steder faa nogen Tid til at læse, naar Lysten og Vanen var noget mere udbredt, end den er. Jeg indrømmer ganske vist, at vor Virksomhed er saa spredt, at der godt kan gaa en Dags Tid, naar man kommer hjem, inden man kan komme til at arbejde; men er man lidt

efter lidt kommet i Gang, skal det nok tvinge En til at bruge sin Fritid til at læse. Jeg er sikker paa, at jo mere man kommer til det, desto lettere vil det gaa saaledes, at man faar mere og mere Lyst til at læse, og har man først det, finder man ogsaa lettere Tid dertil. Jeg vil endelig nævne en Ting, som blev berørt af Indlederen, det er Spørgsmaalet om, at der er alt for faa, som kan læse udenlandsk Literatur. Det er jo sikkert rigtigt, og det er sagt ofte; men jeg vil sige, at selv om man nu ikke har faaet en Uddannelse i sin Ungdom, der gør, at man, naar man bliver ældre og kommer i sin Stilling, har let ved at beskæftige sig med udenlandsk Literatur, kan det dog naas senere at erhverve sig de fornødne Sprogkundskaber. Der er mange, der tror, at dette at lære et Sprog saadan, at man kan læse Faglitteraturen, er saa vanskeligt. Jeg hører selv til dem, der i en meget sen Alder er begyndt med at beskæftige sig med fremmede Sprog, og jeg vil gerne have Lov til her at sige, at det er ikke saa vanskeligt, som man tror, selv om man er blevet 25 Aar, kan man lære saa meget Tysk, at man kan beskæftige sig med tysk Faglitteratur. Jeg vil nævne, at der paa Tysk foreligger en meget stor Faglitteratur, som vi kan have Fornøjelse af at læse. Jeg vil gerne indprente det stærkt her, for at vi flere og flere kunde komme til at benytte denne Literatur. Og jeg vil endelig sige en Ting til: Hvis nogen vil spørge, hvordan jeg faar Tid til at læse, vil jeg svare, at jeg i mange Tilfælde hellere vil sidde hjemme og læse en Bog end dyrke Selskabelighed ved en L'hombre. Det er naturligvis en rent personlig Sag, men deri skulde ligge en Opfordring til saa meget som muligt at beskæftige sig med Literatur; jeg er sikker paa, at De vilde blive gladere og gladere ved det. Jeg har derfor været i høj Grad tilfreds med, at Indlederen tog dette Spørgsmaal frem og derved har opmuntret os; vi trænger stadig til, at faa Opmuntringer, og jeg er glad ved, at Landhusholdningsselskabet paa forskellig Maade, ikke mindst her, tager dette Spørgsmaal frem. Jeg tror, vi vil finde Tid til at

benytte Literaturen lidt mere end hidtil, naar vi stadig bliver opmunterede til det.

Professor *Bøggild*: Det har glædet mig at høre Hr. Sørensens Udtalelser. Jeg slutter mig ganske til dem og vil gøre en Tilføjelse, som han ikke kan have noget imod; det er dette: Tro endelig ikke, at det nødvendigvis maa være Tysk, De skal have fat i. Jeg vil gøre opmærksom paa, at paa de engelske og ikke mindst paa de amerikanske Forsøgsstationer findes der en stor Mængde Materiale, som i sin store Helhed er meget let tilgængeligt; det er udmærket illustreret og rigt forsynet med Tabeller og paa et Sprog, som for det store Flertal af Danske godt kan tilegnes, selv om man ikke fra Begyndelsen i Skolen har lært Engelsk. Jeg har baade i England og i Amerika truffet en stor Mængde Danske, som meget hurtigt har tilegnet sig det nødvendige for at læse det. Landbohøjskolens Bibliotek har en stor Literatur paa Engelsk saa vel fra England selv som fra de engelske Kolonier og Amerika; dette store engelske Stof vil jeg meget stærkt henlede Konsulenternes Opmærksomhed paa, og hos Bibliotekar Meyer vil De altid kunne faa Oplysning om, hvad De skal tage fat paa; et lille Leksikon kan være fuldt tilstrækkeligt. Begynd bare; De skal nok komme til at læse det.

Konsulent *Jacobsen* (Hillerød): Det var med Hensyn til at faa mere Udbytte af Læsning ude omkring paa Landet, at jeg gerne vilde sige et Par Ord. Der tænker jeg mig, at Landboforeningerne er de Institutioner, for hvem det laa nærmest at gøre et Arbejde, og de vilde have let ved samtidig at hjælpe deres Konsulenter til et større Bibliotek. Hvis Landboforeningerne indkøbte en større Part af Landbrugsliteraturen, og de saa oprettede et lille Bibliotek, der ganske naturligt kom under Konsulenternes Opsyn, havde Konsulenterne der et Bibliotek at benytte, og samtidig kunde Foreningens Medlemmer let faa fat i

det. Jeg vil gerne gaa videre og sige, at jeg tror ikke en Gang, det forslog. Skal Literaturen virkelig blive almindelig Læsning, maa den ud til Sognebibliotekerne, og det er kun urimeligt, at vore Sognebiblioteker, som der nu rundt omkring er mange af, næsten ingen Landbrugsliteratur har. Jeg vil sluttelig gerne spørge den ærede Indleder, hvad Hjælp der kan faas fra Biblioteket ved Landbohøjskolen, hvis en Landboforening vil oprette et mindre Bibliotek.

Statskonsulent *K. Hansen*: Naar det er gjort gældende, at navnlig ogsaa den Kategori af Mænd, som her er samlede, Konsulenterne, i saa ringe Udstrækning benytter Landbrugsliteraturen, som dels Bibliotekarens Oplysninger tyder paa, og som dels har fundet Bekræftelse fra flere Sider, ligger det sikkert nok noget i de Forhold, som Konsulent *O. H. Larsen* fremdrog. De allerfleste af os er saa stærkt optagne af nødvendigt Arbejde, at Tiden bliver ret begrænset. Men jeg tror dog ogsaa, at der er noget i det, som Konsulent *Sørensen* gjorde gældende, at selv om vi har meget at tage Vare, skulde det dog gaa sært til, om der ikke skulde kunne levnes nogen Tid til boglig Syssel, hvis Sansen derfor var til Stede, og hvis man havde det, man skulde bruge. Men jeg har Indtryk af, at der i det hele taget blandt grumme mange, baade af Landbrugskonsulenterne og Landbrugslærerne, er for lidt boglig Sans og for lidt praktisk Greb paa at benytte boglige Hjælpemidler. Man ved overhovedet for lidt om, hvad der er, og hvad der ligger nærmest for at søge; ens Valg bliver ofte ganske tilfældigt, hvis man overhovedet indlader sig paa at gøre et Valg. Man er for lidt orienteret i dette meget store Rige, som Bøgerne udgør; og jeg tror ganske sikkert, at dette spiller en betydelig Rolle. Jeg faar det bekræftet mangfoldige Gange ved at se de Samlinger af Bøger, jeg træffer baade hos Landbrugslærere og hos Konsulenter; disse Samlinger er ofte i høj Grad præget af Tilfældighed, og jeg tillader mig at søge Hoved-

aarsagen til dette Forhold i den Omstændighed, at vi under vor Uddannelse ved Landbohøjskolen, der jo er det Sted, hvor de fleste, baade Konsulenter og Landbrugs-lærere, har faaet deres teoretiske Uddannelse, ikke faar det fjerneste Begreb om, hvad Landbrugsliteratur er for noget, hvad vi selv har, og hvordan man skal orientere sig i det. Jeg kan i alt Fald tale om det fra den Tid, jeg kendte Landbohøjskolen. Jeg kan ikke se rettere — og jeg har ved mange Lejligheder været inde paa den Tanke —, end at det er en betydelig Mangel ved Undervisningen der, at man ikke faar en orienterende Oversigt over i det mindste vor hjemlige Landbrugsliteratur. Jeg er klar nok over, at det er noget, der følger med de bestaaende Forhold; der er saa mange andre Ting, der kunde være at føje til i Undervisningen derude, bare Tiden var noget længere. Det er naturligvis derpaa, det skorter; det falder mig ikke ind at tro, at man fra den Side skulde være blind for Ønskeligheden af at faa det rettet; men jeg vil dog tillade mig at henstille til rette Vedkommende, om der ikke kunde arbejdes hen til, at der blev en begrænset Tid til Raadighed ogsaa til den Ting. Jeg tror at vide noget af Erfaring om, at selv en forholdsvis begrænset Vejledning paa dette Omraade kan gøre ganske god Nytte, og jeg tror, at dersom vi i vor Læsetid ved Landbohøjskolen havde faaet Lejlighed til nogen Orientering med den Kyndighed og Dygtighed, som der er Betingelser for, vilde vi ikke have staaet saa hjælpeløse paa dette Omraade, som sikkert Flertallet af os gør. Det er ikke saa ganske let paa egen Haand at orientere sig nogenlunde sikkert paa dette Omraade. Det samme Forhold, som jeg udtrykte ved, at der i det hele er lidet af boglig Sans, synes jeg ogsaa giver sig Udslag paa anden Maade hos den enkelte. Jeg vil tillade mig ogsaa at drage det frem, da nu Talen er om disse boglige Spørgsmaal; det er Sansen for i det hele taget at holde det lidet eller meget, man har, i nogenlunde Orden, bevare det og holde det i tilgængelig Skikkelse. Der var Tale om Landbrugsbladene,

Landbrugspressen, før. Jeg bliver meget ofte Vidne til, hvor jeg kommer, baade hos praktiske Landmænd og Landbrugets Hjælpere i forskellig Skikkelse, at de holder vore Landbrugsblade, et eller to eller tre, fire, efter Omstændighederne; men man finder sjældent en komplet Aargang, de er mere eller mindre defekte, og man forsommer som oftest Indbindingen; de ligger i uordnede Bunker, som naturligvis ikke er til at faa noget ud af, i Stedet for at man ved Slutningen af en Aargang skulde sørge for at faa den ordentlig indbundet. Jeg er naturligvis paa det rene med, at der er grumme mange udmærkede Undtagelser, men det er alligevel et Forhold, som jeg her vil nævne, fordi det er saa almindeligt. Der kunde godt, naar kun der var Sans derfor, ved overkommelige Ofre, hos den enkelte skabes om ikke et Bibliotek, saa dog en lille Bogsamling, naar man med Omhu samlede, hvad man kom over, og benyttede Lejligheden til at forøge det og holde Orden paa det. Men der behøves Fremgang i Sansen for dette hos ikke saa faa af dem, der hører til vor Kreds. Jeg kunde endnu ønske at gøre en lille Bemærkning. Der blev fra Konsulent Jacobsens Side ytret noget om Ønskeligheden af, at Landboforeningerne blev opmærksomme paa denne Sag, og en noget beslægtet Ytring kom frem fra anden Side, fra Konsulent O. H. Larsen. Det kunde sikkert være udmærket, det tror jeg ogsaa, om Landboforeningerne kunde lægge sig nogen Sans til for denne Sag og se Udvej til i nogen Maade at realisere det, navnlig hvor de har Konsulenter; der var da for saa vidt nogen Betingelse for, at en Bogsamling kunde baade blive vel røgtet og gøre nogen Nytte. Men jeg vil tilføje, at jeg tror, der var Grund til ogsaa fra mange forskellige Sider at være opmærksom paa og bidrage til, at der ved vore Landbrugsskoler blev tilvejebragt ordentlige Bogsamlinger eller Biblioteker, ikke alene til Brug paa selve de paagældende Steder, men grumme mange af os, som ikke bor saa langt fra saadanne Steder, kunde drage Nytte af saa-

danne lokale Biblioteker. Det er godt, at vi har et saa udmærket udstyret centralt Bibliotek i København, og dobbelt, naar det er i en saa interesseret, elskværdig og hjælpsom Mands Hænder som i Bibliotekar Meyers; men det er alligevel for de fleste en besværlig Sag at faa sendt Bud derind. Ofte hænder det, at man staar i en snæver Vending og har Brug for en Bog, men man faar ikke Tid til at skrive efter den; ofte kunde det være af Vigtighed, om man i Nærheden havde en taalelig Bogsamling, der navnlig skulde indeholde den indenlandske og den nyere Literatur, medens man for den ældre og fremmede eller sjældnere Literatur maatte ty til Hovedbiblioteket. Der kunde sikkert fra mange Sider, som her er repræsenterede, bidrages noget til, at der tilvejebragtes saadanne mindre, lokale Samlinger Landet over. I det hele er der uden Tvivl mange Veje, som maatte benyttes i Samvirken for at faa denne meget vigtige Sag bragt videre frem. Grundlaget er jo i meget rigt Maal til Stede, nemlig selve Bogmaterialet, blot det kom til en noget fyldigere Benyttelse.

Inspektør *Rasmussen* (Næsgaard): Som vi har hørt af Indlederen, er det et sørgeligt lille Udlaan, der finder Sted til Landbrugslærerne, og som vi har hørt fra forskellige Sider, gaar det ikke Konsulenterne stort bedre. For Landbrugslærerne gælder det samme, som vi lige nu hørte, at de er heller ikke saa nær ved København, at de let kan søge til Biblioteket, og det er rigtigt, hvad der af flere er nævnt, at der overhovedet er for ringe Sans, for ringe Lyst til og Øvelse i at læse. Naturligvis kniber det med Tiden, som Konsulent Larsen nævnede, men jeg er enig med Konsulent Sørensen i, at hvis Tiden blot blev godt benyttet, kunde der nok blive Tid til at læse og endda til at spille en lille L'hombre. Vi snakker for megen Tid væk i dette Land og læser for lidt. Naar der er Tale om at udbrede Landbrugsliteratur, vil jeg gerne gøre opmærksom paa den Opgave, som vore Landbrugsblade har. Jeg

vil ikke kaste nogen Anklage ud, men gerne have Lov til at sige, at det vilde være i høj Grad ønskeligt, om vore Landbrugsblade i større Grad bragte Uddrag af fremmed Landbrugsliteratur, end Tilfældet er. Men hvorfor gør de det ikke? Det er ikke Redaktionernes Skyld; jeg ved i hvert Fald et bestemt Tilfælde, hvor et af vore største Landbrugsblade har søgt at knytte en Mand til sig, der skulde have den specielle Opgave at oversætte fremmed Literatur til Bladet. Hvad er da Aarsagen? Den maa søges videre ude. Det var særlig Landbrugslærerne og Konsulenterne, der blev nævnte, og der blev spurgt: Hvorfor giver Lærerne os ikke mere af, hvad der kommer frem fra Udlandet? Fra tidligere Elever af Landbrugsskoler bliver der sagt: Hvorfor har vore gamle Lærere ikke gjort os mere kendt med, hvad der kommer frem? Nej, Sagen er, at vi har for ringe boglig Sans og for lidt Øvelse i at læse. Jeg har været med til nogle Gange at faa Folk til at holde fremmede Landbrugsblade, men Resultatet er blevet, at de ganske kort Tid efter har sagt dem af og sagt, at de ikke kan overkomme at læse dem. Der skal Øvelse til at læse Landbrugsblade, idet man hurtig bliver træt og opgiver Ævret, hvis man tror, naar man har et saadant Blad, at man skal læse hvert Ord fra Ende til anden. Det er ikke Meningen; man skal blot søge ud, hvad man har Brug for. Jeg vil her gøre opmærksom paa, at paa Planteavlens Omraade synes jeg, at Forholdet er ikke saa lidt gunstigere end paa Husdyrbrugets. I »Tidskrift for Planteavl« er der gennem flere Aar givet en Oversigt over, hvad der kommer af fremmed Literatur. Nu er den Form opgivet, og i Stedet for bliver der givet smaa Artikler om Planteavlsspørgsmaal fra Udlandet. Jeg tror, at dette er en ganske udmærket Maade, og det er beklageligt, at den ikke i større Grad er bleven optaget i Landbrugsbladene; det forekommer mig, at man i høj Grad savner noget tilsvarende for Husdyrbrugets Vedkommende. I »Tidsskrift for Planteavl« har vi noget af et Centralorgan, men vi har ikke, saa vidt jeg ved, noget

lignende for Husdyrbruget. Naar man ser, hvad der fremkommer i tyske eller engelske Fagblade, vrimler det med Artikler, som har betydelig Interesse ogsaa for dansk Husdyrbrug, og det vilde være ønskeligt, om det kunde komme frem her i større Grad, end Tilfældet er, og jeg tror, det vilde komme — ja, lad mig nu gøre et lille Sidespring —, det vilde gøre meget dertil, hvis vi fik et længere og grundigere Studium ved Landbohøjskolen. En stor Del kan føres tilbage til det Hastværk og Eksamens-terperi, der nu er. En længere Studietid vilde ogsaa føre til, at der kunde gøres mere Brug af fremmede Sprog og faas større Øvelse i at læse dem. Jeg vil slutte med at sige, at har vi her — og det har vi jo allesammen — fremdraget Mangler, vi kunde ønske afhjulpne, gælder det ikke den Mand, der staar for Ledelsen af Landbohøjskolen Bibliotek. Vi møder, hver Gang vi henvender os til Hr. Raphael Meyer, den største Elskværdighed og Imødekommen; skulde nogen efter dette Møde i større Grad søge til Biblioteket og være i Tvivl om, hvad det er for Værker, de skal bruge, har jeg Erfaring for, at hvis man siger til Hr. Raphael Meyer, at man gerne vil have at vide, hvad der i de sidste Aar er fremkommet paa et eller andet specielt Omraade, varer det ikke mange Dage, inden man faar en elskværdig og udførlig Meddelelse derom.

Professor *Westermann*: Naar jeg har bedt om Ordet, er det blot i Anledning af en Bebrejdelse, der blev rettet mod Landbohøjskolen — jeg maa vel nok kalde det saaledes — med Hensyn til, at der ikke blev givet nogen Oversigt over Literaturen, at der ikke, samtidig med at et Emne blev foredraget, gaves Eleverne Anvisning paa, hvor de kunde faa videre Oplysning. Det kan ikke siges i al Almindelighed, at noget saadant ikke sker. Der bliver delt Bøger om, og der bliver givet Literaturanvisninger; men jeg maa beklage, at der ikke er Tid til at gøre det fyldigere. Det sker ogsaa i det lille Kursus, hvor Tiden er meget stærkt begrænset. Det har været Tilfældet i større Udstrækning

end nu; men eftersom Faget vokser, og Timetallet, man har til Raadighed, bliver ved at være det samme — det er endogsaa paa forskellig Maade blevet begrænset —, er man nødt til at knappe af et Sted. Men det kan ikke siges, at Literaturhenviisning ikke sker. Jeg skal ogsaa bemærke, at det kun lidet vil nytte i Fremtiden, at man giver en Oversigt over, hvad der i Øjeblikket kan anbefales; thi det vil snart blive forældet. Hvis vedkommende ikke har Øje derfor og Interesse derfor, vil det ikke hjælpe ret længe. Jeg skal ogsaa bemærke, at Eleverne paa Landbohøjskolen i ikke ringe Grad har en Støtte til at skaffe sig Oplysninger om, hvor de kan studere videre i de enkelte Retninger derved, at Højskolens Katalog, hvortil der jævnligen udarbejdes Tillæg — vi hørte jo nylig af Indlederen, at et saadant nu er under Arbejde og snart fremkommer — er inddelt efter Fagene efter Samraad med Lærerne. Jeg skal for øvrigt erindre om, at vi har Fortsættelseskursus, som nu varer $1\frac{2}{3}$ Aar, altsaa lige saa længe som det ordinære, og Undervisningen gives der i Hovedsagen som Vejledning til Selvstudium. Der bliver der givet al den Anvisning paa Literatur, som man med Rimelighed kan forlange, og som Tiden tillader; og den Tid er ikke ringe. Men naar Tilstanden er, som det er blevet anført, at Landbrugslitteraturen benyttes i for ringe Grad, skyldes dette vel baade Mangel paa Tid og Mangel paa Interesse derfor. Jeg kan ikke nægte mig ved denne Lejlighed at minde om, at Foreningen af danske Landbrugskandidater for nogle Aar siden nedsatte et Redaktionsudvalg med det Formaal at skaffe i samlet Form og med særligt Henblik paa nordiske Forhold en aarlig Oversigt over fremmed og hjemlig Literatur, ikke alene paa Husdyrbrugets Omraade, men ogsaa for Planteavl, Mejeribrug, Driftsøkonomi og Omsætningsforhold. Til hvert Afsnit var der valgt en Mand, som paatog sig at redigere det og at fremskaffe Materialet ved Hjælp af stedlige Medarbejdere. Vi henvendte os til forskellige Forlæggere, men det var ikke nogen meget opmuntrende Besked, vi

fik. Tiden trak ud, og for dog at faa begyndt — jeg tænkte nemlig, at naar det gik paa et enkelt Omraade, kom det hurtigere til at gaa paa de andre — begyndte jeg at udgive for Planteavlens Omraade — eller rettere sagt for noget mere end det, vi her kalder Planteavl, nemlig Jorddyrkning og Plantekultur — en Oversigt i »Tidskrift for Landbrugets Planteavl«. Da det var gaaet i 3 Aar, og der endnu ikke var noget Tegn til, at vi kunde faa det store Arbejde frem, gjorde vi en Kraftanstrengelse. Vi holdt Møde og overvejede, hvor langt det var muligt at bringe Prisen ned for en saadan Oversigt. Den, vi skulde give her, havde ikke noget ganske bestemt Forbillede, men for at anføre et af de almindelig bekendte skal jeg nævne »Jahresbericht über Agrikulturchemie«, der begyndte i 50erne. Det koster nu ca. 26 Rm. om Aaret. Vi kom til det Resultat, at vi kunde knibe Prisen ned under en halv Snes Kroner. Vi udstedte Opraab i Bladene og fik et stort Antal af dem til at optage en Notits, der opfordrede til Subskription, idet vi meddelte, at kun for saa vidt der meldte sig et vist Minimum af Subskribenter, vilde Arbejdet komme i Gang. Jeg husker ikke med Sikkerhed, hvor mange Subskribenter der krævedes, jeg har ikke været forberedt paa at fremdrage det her, men maaske andre, som var med, kan huske det — jeg tror nok, det var hen imod 1000, vi skulde have, eller i alt Fald hen imod 700. (Prof. *Bøggild*: Jeg tror, det var 500.) Saa meget bedre! Jeg skammer mig næsten ved at sige, hvor mange der kom. (Prof. *Bøggild*: 70?) Nej, det var 28! Saa opgav vi det, idet vi sluttede, at Tiden ikke var moden derfor endnu.

Konsulent *O. H. Larsen*: Det er muligt, at jeg i mine første Udtalelser saa lidt for mørkt paa Konsulenternes Arbejdsvilkaar; for mit eget Vedkommende staar jeg imidlertid fuldt ud ved, hvad jeg sagde. Jeg vil til min Kollega *Sørensen* sige, at naar han muligvis har det lidt gunstigere end jeg i den Retning, kan det bero paa private Forhold,

som jeg ikke her skal komme ind paa. Man kan jo være forskelligt stillet, naar man kommer hjem fra Rejse; jeg kan ikke straks give mig til at læse, naar jeg kommer hjem; der ligger en Bunke Breve, som skal besvares først, og naar man overhovedet er saa meget paa Rejse, som jeg er, er det heller ikke altid, at man er oplagt til Læsning, naar man kommer hjem.

Overfor Konsulent Sørensens Hip til L'hombrespil og Selskabelighed, vil jeg bemærke, at Konsulenterne næppe er værre i den Retning end andre Mennesker; hvis Konsulenterne dyrker L'hombre en Gang imellem, er det vistnok kun som et Rekreativsmiddel; det gælder i hvert Fald for mit Vedkommende. Jeg ved ikke, om det i al Almindelighed slaar til, hvad Inspektør Rasmussen sagde, at der snakkes for meget og læses for lidt i dette Land. Hvad Konsulenterne angaar, raader de jo slet ikke selv over, hvor meget de skal snakke; det vilde for mange af dem være en stor Behagelighed, hvis de kunde faa Lov til at snakke lidt mindre og læse noget mere. I den Henseende er Lærerne bedre stillede. Konsulenternes Virksomhed er af en saadan Natur, at det for dem er vanskeligere at faa Tid til Læsning; men jeg skal villig indrømme, at det sikkert ogsaa meget hænger sammen med, at Sansen for Læsning er for lidt udbredt blandt os. Der vil jeg slutte mig til de Udtalelser, der er fremkomne fra forskellige Sider, at en Forlængelse af Studietiden ved Landbohøjskolen sikkert vilde være et udmærket Middel til at fremme Sansen for Læsning. Det er nemlig saadan, at i den Tid, man er ved Landbohøjskolen, kan man vanskelig faa Tid til at benytte Biblioteket, hvis man skal naa at faa sin Eksamen. Jeg er sikker paa, at mange Landbrugskandidater er gaaede ud fra Landbohøjskolen uden nogen Sinde at have sat deres Ben i dens Bibliotek. Det er selvfølgelig meget uheldigt; for selv om det ikke vilde være store Ting, man kunde naa at læse i den Tid, man er ved Landbohøjskolen, skal jeg dog være den første til at indrømme, at alene

den Omstændighed, at Eleverne fik nogen Øvelse i at benytte Biblioteket vilde kunne faa stor Betydning for deres fremtidige Anvendelse af det, naar de forlader Skolen.

Statskonsulent *K. Hansen*: Der har gentagne Gange været nævnt det udførlige Katalog over Landbohøjskolen's Bibliotek. Det er i og for sig et værdifuldt Hjælpe-middel. Men siden det er kommet paa Tale fra forskellige Sider — Bibliotekaren nævnede det ogsaa selv og omtalte, at der var et nyt Bind under Trykken, saa vidt jeg forstod —, vil jeg gerne her gøre opmærksom paa noget derved, som efter min Erfaring maa nævnes som en fremtrædende Mangel ved Kataloget, og jeg gør det netop med Henblik paa det forestaaende nye Bind, om der i dette kunde bødes derpaa. Der er kortelig sagt dette, at Sagregistret i Bibliotekskataloget er, hvis jeg maa bruge et stærkt Udtryk, saa slet affattet, saa det næsten er værdiløst. Medens et godt, udførligt og fyldigt Sagregister vilde være en overordentlig Lettelse for Benyttelsen af Kataloget og til Orientering i Literaturen, er det, der findes i Kataloget, utilladelig mangelfuldt, og det trænger i højeste Grad til en meget væsentlig Suppler-ing. Hvis jeg turde henstille til Bibliotekaren at tænke lidt nærmere over det, om der ikke skulde være Mulighed for en væsentlig Supplering af det alfabetiske Sagregister, tror jeg, at Kataloget vilde vinde meget i praktisk Brug-barhed.

Bibliotekar *Raphael Meyer*: Ja, skønt det jo har været en stor Kreds, som jeg har bragt til at rejse sig, vil der næppe her være Grund til nogen længere Udvikling ud over, hvad jeg har sagt, idet jeg tør konstatere, at de allerfleste Herrer anerkendte og udtalte sig i Tilslutning til de Synspunkter, som jeg selv har fremført i mit Fore-drag. Det var imidlertid ikke ganske det, jeg havde haft mest Lyst til at faa frem i Forsamlingen. Jeg havde haft Lyst til at faa maaske nogle af mine Anskuelser korri-

gerede eller at faa Vejledning om nye Synspunkter, der maatte drages frem. Men paa den anden Side indeholder det den Trøst for mig, at det nu ved en halv Snes Aars Arbejde i Tjenesten og ved systematisk Arbejde med det foreliggende Emne i de seneste Aar er lykkedes mig at komme til en Erkendelse, der deles af dem, hos hvem jeg kan vente den bedste Indsigt. Jeg maa imødegaa, supplere og besvare nogle enkelte af de mange Udtalelser, der er fremkomne. Jeg skal da først henvende mig til Konsulent Jacobsen, som rettede et direkte Spørgsmaal til mig om, hvorledes Landbohøjskolens Bibliotek vilde stille sig over for Landbrugsskoler eller Landbrugsforeninger, naar disse ønskede at oprette et Bibliotek, om man kunde vente Støtte dertil. Jeg har allerede i 1904 udtalt i et Møde i Landhusholdningsselskabet — en Udtalelse, som senere er fremkommen paa Tryk —, at Veterinær- og Landbohøjskolens Bibliotek disponerede over et stort Antal Doubletter, som det den Gang var Biblioteket magtpaaliggende at komme af med blot for at vinde Plads, og jeg stillede i Udsigt, lovede at virke for, at disse Doubletter, hvis Antal i et trykt Katalog fyldte 50 Sider, kunde uddeles til Landbrugsinstitutioner, Skoler og Foreninger, som havde Lyst til at faa dem. Det fik jeg sat igennem, og i 1907, saa vidt jeg husker, blev der til samtlige Foreninger og Skoler udsendt et saadant Katalog; det blev benyttet fra vor Side til at rydde op i Doubletterne eller saa at sige at rydde dem helt ud. Hvad der er indkommet senere af Doubletter, er jævnlig gaaet til saadanne Institutioner, som særlig har anmodet om at faa noget. Det er ikke forfærdelig store Sager, i hvert Fald ikke saa forfærdelig værdifulde Sager, der er indkomne; men jeg vil her benytte Lejligheden til at advare mod det samme, som jeg advarede mod i Landhusholdningsselskabet; jeg vil gøre opmærksom paa dette, at naar man vil gaa til at oprette eller vedligeholde Biblioteker til Nytte for Landbruget, duer det ikke meget at forsyne dem med gamle Doubletter; man maa skaffe sig den nye Literatur. Det

koster Ofre, og vil man ikke ofre noget, har man ingen Chance for at faa noget. Dette har jeg altid udtalt baade offentlig, og naar jeg mere privat gennem min Virksomhed stillede mig til Disposition for Landbrugsforeninger og -Skoler ved at konferere med dem, naar de søgte at komme til Klarhed over, hvorledes de skulde ordne deres Biblioteker.

Jeg kan ikke undlade ogsaa her at gøre opmærksom paa, at det at holde Orden paa et Bibliotek er hverken let for Privatmænd — som vi jo har hørt det her — eller for en Mand i Bibliotekstjenesten, naar han ikke har nogen bibliotekarisk Opdragelse.

Jeg kan saa gaa over til et Spørgsmaal, som er kommet frem fra flere Sider, nemlig at Landbrugsskoler og Landboforeninger i højere Grad burde lægge sig efter Biblioteker. Ja, vist burde de gøre det. Men et Spørgsmaal er, om de med Nytte kan gøre det. Da Overlærer Steenberg i 1904 omhyggelig ved Hjælp af Landhusholdningsselskabets indsamlede Materiale kunde oplyse, hvor daarligt det stod til med vore Landbrugsbiblioteker i Foreninger og Skoler, skulde man have ment, at disse Institutioner paa dette Omraade efter den Tid var vaagne. Men da jeg efter 7 Aars Forløb paa egen Haand — for Resten med en Del større Udbytte, end det lykkedes den Gang for Landhusholdningsselskabet og Overlærer Steenberg — fik det Materiale, for hvilket jeg er Institutionerne taknemlig, kunde jeg kun konstatere, at det hele henlaa i samme Virvar og Uorden som før, og som gør Bøgernes Masse i Værdi lig Nul. Det er meget rigtigt, som Statskonsulent Hansen siger, at man ikke lader Bøgerne indbinde. Det er tilgiveligt; Privatmanden maa have Lov til at handle med Tingene, som han vil; men det er utilgiveligt, saa snart det sker i en Institution i Opdragelsens og Oplysningens Tjeneste. Det samme er Tilfældet i Foreninger; man har Stumper af Tidsskrifter, Stumper af Aargange, men intet er i Orden. Efter min Erfaring tror jeg ikke meget paa, at man vil kunne vente

sig stor Støtte fra Foreningerne og Skolerne i det Arbejde, der skal gøres her, med mindre der ogsaa sørges for, at hist og her en Landbrugslærer eller en Landboforeningssekretær eller en Konsulent faar nogen bibliotek-teknisk Vejledning og Øvelse. Den af Hr. Professor Westermann tilbageviste Anke mod Undervisningen paa Landbohøjskolen er jeg maaske den første, der har berørt i mit Foredrag; men jeg siger, at jeg — vel vidende, hvad jeg sagde — straks tog den Reservation, at det kun gjaldt i »en Del« Fag. Jeg ved godt fra min Erfaring i min Tjeneste i Landbohøjskolens Bibliotek, at netop i de af Professor Westermann berørte Fag, og ganske specielt under Studierne i Fortsættelsesholdet, gives der en efter min Mening fyldestgørende, og jeg tror efter de unges Mening meget vækkende og betydningsfuld Vejledning for dem i at benytte Bøger. Jeg udtalte kun Ønsket om, at dette maatte blive almindeligere, og jeg tror, at deri har jeg fundet Tilslutning hos de allerfleste Lærere, der i senere eller tidligere Tider er udgaaede fra Skolen. — Naturligvis, denne Tanke om Præmiering var ikke andet end et Referat af, hvad man har gjort andre Steder. Hvorledes den har virket, eller om den kan virke godt, savner jeg ganske Forudsætningerne til at kunne bedømme; men jeg vil dog sige, at hvis man i Modsætning til min Anskuelse mener, at Vægten paa Biblioteksomraadet bør lægges paa at faa Bøgerne ud paa Skoler, Forsøgsanstalter og til Konsulenterne, tror jeg næsten, det er nødvendigt, at man anvender et saadant System, som ellers i alle Forhold er forkasteligt, nemlig Præmiesystemet, og en Gang forsøger, hvorledes det kan virke paa Bogsamlinger. Kan være, at man ogsaa ad den Vej kan lære Folk den Orden, som Statskonsulent Hansen efter sin Erfaring savnede og krævede, Orden i Omgang med Bøgerne.

I den Diskussion, der fremkom, ogsaa paa Basis af en Udtalelse, jeg havde fremsat om Kendskabet til fremmed Literatur, vil jeg gerne støtte Udtalelserne fra Konsulent Sørensen. Det er ogsaa min Erfaring fra min egen Stu-

dietid — ikke for mit eget Vedkommende, for jeg har altid faaet ganske fortræffelig sproglig Uddannelse —, men fra mine Kammerater, der var anderledes stillede; jeg har kendt Studenter, som i Skolen aldrig har lært et eneste Ord Engelsk, men som gik lige over til at bruge en engelsk Lærebog i Anatomi; den forelaa ikke i andre Sprog. Det rinder mig i Hu, hvad jeg oplevede for mange Aar siden, da jeg skulde undervise en Japaner i Dansk. Jeg gik til det med stor Fornøjelse, for det var ganske morsomt; men jeg blev forbavset, da han mødte med et bestemt Krav: han havde Høffdings Lærebog i Psykologi med, og den vilde han lære Dansk efter. Det forbavsede mig, men jeg fik straks Løsningen paa det — De maa undskylde, hvis jeg har fortalt Historien før for nogen af Dem —; det hang saaledes sammen, at han selv var Psykolog, og derfor, sagde han, vil jeg have en Bog i mit Fag; saa ved jeg, hvad der skal staa. Saa forstod han det Danske hurtigere. Resultatet var, at Manden efter 3—4 Maaneders Forløb, da han blev kaldt hjem til Japan, medtog et rigt Udvalg af dansk Skønliteratur, baade H. C. Andersen og Oehlsenschläger, og dem sidder han nu og glæder sig ved i Japan og udbreder en Smule nordisk Kultur derovre i Tokio, hvor han er Professor. Den faglige Literatur har man meget let ved at tilegne sig ogsaa paa de fremmede Sprog; det gælder der blot om saa tidlig som mulig, naar Lejligheden tilbyder sig, at tage fat med frisk Mod; det første Par Bøger hugger man sig igennem, men Forstaaelsen kommer meget let: der behøves ikke saa megen Vejledning. Det er min Erfaring fra Landbohøjskolens Bibliotek; jeg har set unge Landmænd komme ind, som ikke har haft nogen synderlig Uddannelse i fremmede Sprog i Forvejen, med sjældnen Energi bringe det til efter meget kort Tids Forløb at kunne læse Bøger paa fremmede Sprog. Men alligevel mener jeg ikke, det er noget, som for den store Masses Vedkommende bør være overladt til dem selv; der bør fra højere Sted, fra Skolen selv, stilles Krav om, at de bliver

i Stand dertil. Jeg vil ogsaa benytte Lejligheden til, efter Opfordring fra Konsulent Sørensen, at meddele Forsamlingen noget, som jeg egentlig troede, alle vidste, at Landbohøjskolens trykte Kataloger er tilgængelige — tilsendte og derfor formentlig ogsaa tilgængelige — paa samtlige Landets Landbrugsskoler og Forsøgsstationer, og ligeledes, ja, jeg tør ikke sige hos samtlige Landets Konsulenter, men hos en meget stor Del af dem, og en Del offentlige Steder. I Særeje kan den faas ved Køb gennem Boghandler Bang, Vesterbrogade, til — jeg beklager — den efter min Mening ret høje Pris af 5 Kr. for det gamle Bind, 3 Kr. for det nye, d. v. s. det, som kom for 5 Aar siden, og formodentlig bliver det noget lignende for det, som kommer nu, altsaa i alt en halv Snes Kroner. Der er dog at bemærke, at de Folk, der køber Katalogerne, i Reglen tidligere Studerende, Kandidater fra Landbohøjskolen — andre køber dem meget sjælden —, faar dem for halv Betaling, altsaa for ca. 4 Kr.

Naar der blev rettet Anke mod Landbohøjskolens Katalogs Sagregister, kan jeg ikke andet end tilfulde anerkende, at der ikke blot er Mangler ved dette Sagregister, men efter min Mening, som jeg ikke heller ved andre Lejligheder har taget i Betænkning at fremhæve, er den systematiske Inddeling heller ikke fyldestgørende, til Trods for at det sikkert har været dygtige og velvillige Fagfolk, der har staaet i Spidsen for at lave det. Jeg tror, at den Gang, man lavede det Katalog, tog man for lidt Hensyn til det biblioteksmæssige og for meget til det rent praktiske. Det er ganske fortræffeligt, eller kan gøres ganske fortræffeligt i en Privatmands Bibliotek, selv om det er ret stort; men jeg tror, det er noget, som altid vil hævne sig i et med rivende Fart voksende offentligt Bibliotek, naar ikke det rent tekniske er i Orden, det, som for enhver Biblioteksmand hører til Børnelærdommen. Jeg selv er først kommet til i en langt senere Tid, og jeg kan i Grunden ikke give Hr. Statskonsulent K. Hansen ret stort Haab om, at der kan komme nogen synderlig

Forbedring. Det er netop det uheldige ved saadanne Ting, at de en Gang lagte Rammer nøje maa følges. Ganske vist, dersom jeg forstod det rigtigt, drejede Anken sig væsentligst om dette lille specielle Sagregister. Først har vi et systematisk Register efter Numre, saa kommer den alfabetiske Oversigt. Man kan altsaa slaa op under »Udstillinger, Foreninger, Møder« og faa at vide, at »Udstillinger« findes Pg. 350, om »Foreninger« faar vi Besked Pg. 380, om »Møder« et andet Sted o. s. v. — det er formentlig det, De mener. (Statskonsulent *K. Hansen*: Ja!) Ja, jeg vil give Hr. Statskonsulenten Ret i, at den er ikke til meget; det samme finder man lige saa let eller lige saa svært i den foregaaende systematiske Oversigt. Jeg har aldrig skænket det nogen Tanke, at noget Menneske vilde benytte denne alfabetiske Oversigt. Men det, der skulde gøres i en saadan alfabetisk Afdeling, var jo, at man skulde have fundet alle de mulige og umulige Slagord, der kunde opdrives, og stille dem sammen i alfabetisk Oversigt. Jeg maa der sige, at hvor vanskeligt det end kunde være, var det maaske ikke umuligt; men jeg tror ikke, det kan naas at faa det med i denne Omgang. Det er imidlertid noget, som kan gøres paa egen Haand; et Bibliotek som Landbohøjskolens styres af en Komité, og Komitéer skal konferere; der skal holdes flere Møder af Udvalg og Underudvalg og delibereres for at give Tingene endelig Form. Jeg tror ikke, det paa nogen Maade kan gøres i en saadan Tid. Jeg tør heller ikke sige noget om, hvorvidt en saadan Bibliotekskomité vilde finde den Ulejlighed og det Arbejde, der forvoldes dermed, svarende til Udbyttet; men jeg skal gerne for mit eget Vedkommende lægge mig i Selen for det og soge, med det Kendskab, jeg har til Bibliotekets Indhold, at udarbejde en saadan Samling af Slagord. Det kan jo være, at jeg saa, naar jeg har den færdig, en Gang i Tiden ved at henvende mig til en eller anden Landboforening eller et Landbrugstidsskrift, kan faa det trykt, saa det paa den Maade kan gøre Gavn, og at det derved ogsaa kan faa de Forbed-

ringer, som det vil tiltrænge, inden det træder ind i den officielle Statspublikation, som hedder vort Katalog. Mere har jeg ikke at svare paa. Jeg vil dog have Lov til at udtale Ønsket om, at den Komité eller det Udvalg, som Landhusholdningsselskabet har tænkt at nedsætte, maa faa Held til at føre dette dog ret vigtige Spørgsmaal ind paa en farbar Vej.

Den ledende Præsident: Maa jeg bringe Hr. Raphael Meyer vor bedste Tak for det udførlige og meget interessante Foredrag, som jo har givet Anledning til megen Diskussion og derved vist, hvor megen Interesse det har vakt.

5. Eventuelt: Sager udenfor Dagsordenen.

Konsulent *J. Otto Pedersen:* Jeg vilde ønske, at en anden kom frem med det, jeg agter at fremkomme med, en anden, der bedre kunde sige det, jeg har i Sinde at sige. Det forekommer mig, at vi Konsulenter kan ikke forlade dette Møde uden at bringe Præsidiets en Tak for det Foredrag, Kammerherre Bech kom med, og jeg vil tillige gerne fra Konsulenternes Side rette en Tak til Kammerherren for den Velvilje, hvormed der bliver set paa vort Arbejde i Henhold til de Udtalelser, Kammerherren kom med. Tak for de ypperlige Vink til Arbejdets gode Udførelse; jeg noterede mig adskillige af dem — maa jeg faa Lov til at berøre et Par ganske enkelte Punkter? Jeg synes, det fortjener Tak, naar vi hører et Vink som dette: »Pas paa ikke at splittes, men saml Jer sammen. I dette Øjeblik har Planteavlen mest Vind i Sejlene, men glem nu ikke Husdyrbruget.« — Som en af Husdyrbrugskonsulenterne siger jeg særlig Tak for det. — Eller et Ord som dette: »Konsulenten skal være den faglige, kyn-dige Raadgiver, være den almindelige Landmands Ven og

velvillige assisterende.« Vi faar derved et Vink, som, naar vi lægger Mærke til det, kan være os til særdeles megen Nytte. Jeg har ogsaa noteret mig en anden Sætning: »Konsulenten maa beflitte sig paa en vis Nøjsomhed!« (Munterhed.)

Inden jeg kommer med det sidste, jeg gerne vilde have Lov til at sige, maa jeg maaske fremkomme med et lille Ønske; det er dette, om der ikke kunde blive tænkt paa, at vi ogsaa i Fremtiden kunde faa Lov til at samles, som vi hidtil har samledes her. Det hjælper og styrker os, dette at komme sammen med Kammerater, Folk, der arbejder paa det samme. Saa vil jeg til Slutning sige Tak for en Udtalelse af Kammerherren, den, som han formede saaledes: »Lillebælt er kun et smalt Vand; selv Storebælt er ikke større, end at vi kan se derover.« Jeg vil gerne sige en varm Tak for det, der kom til Orde der. Lad os sørge for her i det lille Danmark at blive e t. (Hør! Haandklap.)

Statskonsulent *J. Jensen*: En god Gerning kan ikke gøres for tit. Der er nu af Hr. Pedersen udtalt en Tak til Præsidiets og særlig til en af Præsidenterne, og der er paa et tidligere Tidspunkt fra en af Forhandlingslederne, Statskonsulent K. Hansen, paa Planteavlssektionens Vegne udtalt en Tak til Landhusholdningsselskabet for, hvad det har været for Konsulenterne. Maaske jeg, som den ældste tilstedeværende Konsulent, maa knytte et Par Ord til den Tak, som Hr. K. Hansen, altsaa paa en enkelt Sektions Vegne, har udtalt. Jeg kommer ogsaa til ganske kort at berøre, hvad Hr. Kammerherren i sit interessante Foredrag udtalte, og jeg skal da sige, at naturlig Takt fra Hr. Kammerherrens Side, antager jeg, afholdt ham fra at udtale noget om den Gerning, som Landhusholdningsselskabet har øvet med Hensyn til Konsulentinstitutionen, og minde om, at det er det kgl. Landhusholdningsselskab, der er Fader til Konsulentinstitutionen, idet det allerede i 50erne, saa vidt jeg ved, uddannede

den første Konsulent, der har været paa Landbrugets Omraade, nemlig Professor Segelcke. Og da der blev rørt ved det Spørgsmaal senere, vistnok af Professor Prosch, udvidede det sin Virksomhed og fik uddannet den første Konsulent i Husdyravl og Husdyrbrug, nemlig P. Jessen. Da Professor Segelcke gik af, optog det Arbejdet igen for Konsulentsagen og uddannede nuværende Professor Bøggild som Konsulent, og samtidig, da Jessen var død, antog det en Konsulent for Hesteavl — det var mig — og lod uddanne to unge lovende Mænd, Konsulenterne Appel og Mørkeberg. Saa viste Selskabet den Uegennytte, som jeg maa sige, det vel sagtens var fra Selskabets Side, at det lod Konsulenterne, med Undtagelse af Mejerikonsulenten, gaa over til Staten, og endnu viste Selskabet en Opofrelse, idet det tillod Oprettelsen af et Konsulentkontor, der jo havde en temmelig kort Levetid, og Institutionen faldt saa tilbage igen til sit Udspring, nemlig det kongelige Landhusholdningsselskab. Det har styret Institutionen siden den Tid, og jeg tror, jeg kan sige paa alle Konsulenters Vegne, styret den til Tilfredshed for os, og jeg tror ogsaa for Sagen i sin Helhed. Jeg vil kun til Slutning udtale Ønsket om, at den Institution, som er skabt af Selskabet, maa i alt Fald i en nærmere Fremtid blive inden for Selskabet, hvis det vil beholde os. Maa jeg sige Selskabet en Tak fra Konsulenterne — jeg tror nok, jeg kan sige det fra dem allesammen —, en Tak for, hvad det har været for Sagen og for os. Hjertelig Tak!

Den ledende Præsident: Min Tak paa Selskabets Vegne! Hermed er Mødet sluttet.
